

MEGKÉRDEZTÜK**Mi a véleményed az osztályzásról? Te hogyan osztályoznál?**

MOTTO: „Általában annak, hogy tud-e valaki, vagy sem, a tanítani tudás jele. S ezért tartjuk inkább tudománynak a mesterséget, mint a tapasztalatot; amannak a birtokában ugyanis tud az ember tanítani, emezében meg nem.”

(Arisztotelész)

Vegyes érzelmekkel gondolok az osztályzásra. Részben helyeslem, mert talán egy kissé ez is ösztönöz a tanulásra.

Másfelől viszont nem örülök annak, hogy a gyerekekről ezek alapján is ítélnék. Pedig az egyáltalán nem biztos, hogy az illető olyan, mint amilyennek az osztályzatai mutatják. Egyébként is: ugyanazt a tudást két különböző tanár más-más érdemjeggyel „díjazza”. (Ők is csak emberek!)

Én egyáltalán nem osztályoznék. Sőt! Iskolába se kötelezném a gyermeket. Úgy tennék, akár az egyetemen. Lehet iskolába járni, és minden hónapban (vagy kéthavonta) vizsgázni kell a legjobb tanárok előtt! E rendszer szerint, évente kiválasztanák, s egy osztályba tömörítenék a legjobbakat.

A többiek sem kallódnának el! Felküzdhetnék magukat a legjobbak közé, vagy 6-8 év ismeretszerzés után szakmát tanulhatnának. Lenne olyan iskola is, ahonnan a szakmunkások is eljuthatnának az egyetemig, ha akarnának.

(R.B.)

Természetesen minden gyerek örül az ötösnek. De az egyesek?! Hányszor lehet hallani egy-egy rossz osztályzat után: „Én úgy félek, nem merek hazamenni, meg fognak verni a szüleim.” Hány gyereket „ítélnek” otthon szobafogságra, tiltanak el TV-nézéstől, játéktól, a „szabad levegőtől” !!! S mindezt egy elégtelen jegy miatt!

Ahelyett, hogy leülnének a gyerekekkel, s segítenének neki. (Persze ha a gyerek lusta, s nem is akar, akkor lehetne büntetni.) Sokszor nem is az osztályzattal van baj, hanem a szülőkkel! Én hogyan osztályoznék? Ha a tanuló rosszul felelne, adnék neki még egy lehetőséget.

Ha a dolgozatok nem sikerülnek, megírhatnák újra. Segítenék tanulni a gyerekeknek. Minden tanulót egyformán szeretnék, hibái ellenére is!

(D.A.)

Szerintem nem jó módszer az osztályozás a tudás felmérésére! Egyáltalán, még a feleltetés se jó! Lehet, hogy az a szegény diák tudja az anyagot, csak izgalmában elfelejti, vagy dadog.

A tanárok persze erre azt mondják: „Mit félsz, nem kaplak be! Nem eszlek meg!” De ez egy olyan érzés, hogy még mi sem tudjuk, miből ered.

Én nem osztályoznék egyáltalán, hanem rábíznám a diákokra, ki mennyit tanul. Egy idő után csak rájönne, hogy nem a tanárnak, hanem magának tanul.

Mostanában a tv-ben is vannak olyan játékok, amelyekhez az általános iskolai tudás kell.

Én például már régen elhatároztam, hogy tanulok. De sose sikerült! Csak most jöttem rá arra, hogy a tudás nekem fontos!

Ha valamelyik diák nem tudná a leckét, én adnék neki 2 napot, hogy pótolja. Ám, ha ez sem lenne elegendő, nem firtatnám az okát, csak ennyit mondanék: „Magadnak tanulsz, ezt jól jegyezd meg!”

(SZ.J.)

...ha a gyerek megérdemli, én csakis a jobb jegyet adnám! De ha nem tanul, nem dolgozik az órán, akkor persze kapjon rossz jegyet! Különbö is, milyen dolog lenne, ha csupa jó és még jobb jegyeket kapnánk?

Erre csak azt tudom mondani:

„Hja, kérem, az ÉLET nem habostorta!”

(H. V.)

Én nem feleltetnék, és nem is a mostani módszerrel osztályoznék!

Negyedévenként vizsgáztatnék, annak több értelmét látnám. Hiszen vannak a tanárainknak jobb és rosszabb napjai, s ez befolyásolja az osztályzatainkat is.

A vizsga alapján jobban el lehetne dönteni, hogy a gyerek mennyit foglalkozott a tananyaggal.

Az sem történhetne meg eszerint, hogy aki „megússza” a feleltetést, az jobb jegyet kaphasson félévkor.

Én sajnálom azt, aki megbukott! Persze a tanárok ezt másképp gondolják.

Talán úgy érzik, ez figyelmeztetés, és hogy a gyerek ebből okulni fog. Én soha nem buktatnék, de ha olyan súlyos lenne az eset, hát... mindent megpróbálnék, hogy segítek!

Sokszor szidják a diákok magukban a tanárokat, (... hogy milyen tud lenni!) meg kell adni, a TANÁR sem mindig ANGYAL!

Tekintsünk most határainkon kívülre. Milyen az osztályozás a messzi Angliában? Tomi így mesél erről:

Ami nálunk az általános iskola, az Angliában 9 évig tart, s egy „alsó” meg egy „felső” szintből áll. Az alsó iskola 4 éves, itt még nem osztályoznak. Az öt éves ún. felső iskolában az osztályozás betűrend szerint működik.

A legjobb az „A”, a „V” a legrosszabb, s néhány betű kimarad. Ezeket a „jegyeket” pluszokkal és mínuszokkal lehet módosítani, a tanár tehát adhat „A”-t vagy „C” mínuszt is.

Néhány iskolában egy külön jutalmazási rendszer van, a „MERIT”. Az év elején minden gyerek kap egy MERIT-kártyát. Ha valaki különösen jól dolgozik, vagy kiemelkedően szorgalmas, annak a tanár ad egy „MERIT”-et. Ezt beírják a kártyájába, Aki tíz ilyen összegyűjt, annak az igazgató az egész iskola előtt átad egy oklevelet.

Az angol iskolában nem lehet megbukni, legfeljebb a kilencedik évi vizsgát lehet elrontani. Ebben az esetben a diáknak meg kell ismételnie a vizsgát.

Olyan nincs, hogy „ELLENŐRZŐ, VAGY OSZTALYNAPLÓ”, a tanár saját jegyzeteiben tartja számon a diákok „érdemjegyeit”.

Mindezek hallatára az én egész osztályom Angliába vágyódott iskolás korúnak lenni! Érdekes nem?!

Reszler Beáta, Domokos Annamária, Szabó Jutka, Horváth Viki, Pásztai Lívია, Bene Béla és Szeredi Tomi írásaiból válogatott:

Szemán Éva

HÁLÁVAL TARTOZOM

Hálával és tanítványi tisztelettel gondolok vissza Jeges Károly tanár úrra, aki öt éven át volt

matematikatanárom a kőszegi líceum- és tanítóképző intézetben. Ő tanította a fizikát is az általa írt tankönyvből.

Szigorú volt és igazságos. Határozott, igényes volt a követelménytámasztásban és következetes az ellenőrzésben. Mindezt csendes szóval tette, bántó indulatok és felesleges ismételtetések nélkül. Feleleteink megítélésekor csak a ténylegesen nyújtott teljesítmény számított. Elégtelent kaphatott a kitűnő tanuló is, ha nem készült; és jelesre értékelte a gyenge tanuló feleletét is, ha sikeresen szerepelt. Sok-sok érdekes fizikai és technikai problémát vetett fel. Ezek egy részére saját maga adta meg a magyarázatot, más részükre tőlünk várta a megoldást. Kiemelkedő teljesítménynek számított és sikerélményt jelentett egy-egy ilyen probléma megoldása.

Felsőbb osztályokba járó diáktársainktól tudtuk, hogy Jeges tanár úr kísérleteket végzett az infravörös sugarakkal működő (sötétben is használható) távcsővel. Sokan annak is szemtanúi lehettek, amint a képtovábbítás infravörös sugarakkal történő megvalósításán dolgozott. Az adó- és vevőkészülék a lakása, illetve a szemben levő internátus ablakában volt.

Azt a készüléket azonban már a mi korosztályunk is láthatta, amely az iskola emeleti előterében volt. Egy faállványon mozgatható cső volt. Ha beállítottuk a Nap irányába, a cső felénk eső végénél elhelyezett papírlapon éles kontúrokkal kirajzolódtak a napfoltok. Ha napról-napra ceruzával körülrajzoltuk ezeket, nyomon lehetett követni a napfoltok változásait.

Diákkorom első ismeretterjesztő olvasmányának is ő volt a szerzője. A könyv regény formájában mesélte el, amint egy tudós néhány kamaszkorú fiút olyan kicsivé tett találmánya segítségével, hogy azok bejuthattak az atomok belsejébe. Az anyag elemi részecskéi közt sok izgalmas, meglepő kalandot éltek át, megismerve közben az anyag belső szerkezetét, kalandjaik színhelyét.

Kimeríthetetlenül gazdag volt olyan kísérleti és módszertani elgondolásokban, amelyekkel bonyolult, nehezen áttekinthető összefüggéseket, jelenségeket lehetett szemléltetni, bemutatni. Ma is emlékszem arra, hogy ötödéves koromban (18 évesen) számtan-mértanból a kúpszeleteket kellett tanítanom, a háború utáni évekre jellemző módon: tankönyv és kézikönyv nélkül. A tanítás vázát (és a tanulók számára a megértés kulcsát) az általa javasolt két frappáns szemléltetéssorozat adta. Ennek megfelelően, egy kúpalakú üveget félig töltöttem színes vízzel. A víz felszíne kör alakú volt. Ha megdöntöttem az üveget, akkor a víz felszíne először az ellipszist, majd a parabolát és a hiperbolát szemléltette. Megerősítésként ugyanezeket az alakzatokat a zseblámpa kúp alakú fénynyalábjával érzékeltettem, különböző szögben falra vetítve a fénysugarakat.

Fizikából visszatérő házi feladat volt olyan kísérleti eszközök összeállítása, amelyekhez a lakásban, a ház körül található egyszerű tárgyak, anyagok szolgáltak alapul. Ez jó előiskola volt a későbbi öntevékeny szertárfejlesztéshez is. E munkához a háború utáni években az a könyv jelentette az alapirodalmat, amelynek Jeges tanár úr is egyik szerzője volt (Csada Imre - Csekő Árpád - Jeges Károly - Öveges József: Fizikai kísérletek és eszközök).

Diákkorunkban persze elsősorban szigorúságát és magas követelményeit láttuk, éreztük. Pedagógusi hivatásának példaadó hatására csak ifjú felnőttként döbrentünk rá, amikor kiderült, hogy a főiskolákon, egyetemeken továbbtanuló társaink többsége matematika-fizika szakos tanár lett. Az lettem én is... (Jeges tanár úr később a pécsi Tanárképző Főiskola Fizika Tanszékének lett a vezetője. Onnét vonult nyugalmába.)

Hálával és tanítványi szeretettel gondolok vissza dr. Bayer Istvánra is, akit már tanár; illetve szakfelügyelő koromban ismertem meg. A Központi Pedagógus Továbbképző Intézet, majd az Országos Pedagógiai Intézet Fizika Tanszékének volt a vezetője. Miután szakfelügyelő lettem, évről-évre többhetes bennlakásos tanfolyamon vettem részt az intézetben, a hasonló beosztású kollégáimmal együtt. A szó eredeti, iskolai értelmében véve tehát nem voltam diákja, de én mégis tanáromnak tekintem őt a szó legnemesebb értelmében, és tanítványának szeretném tudni magamat, - ha ő is elfogadja ezt.

A kísérletezés alapvető módszere a fizika tanításának. Rengeteg eredeti, új kísérletet tanultam tőle; s azt a hitet, hogy a kísérlet segítségével nemcsak ismereteket lehet szerezni, hanem motiválni is lehet a tanulókat, és pontosságra, igényességre nevelni, rendre, következetességre szoktatni.

Olyan fizikatanításnak volt a híve, amely azt is bemutatja, hogy miként érvényesülnek a fizika törvényei a technikában, a mindennapi gyakorlatban. Ilyen szellemben írta meg középiskolai tankönyvsorozatát; e gondolatból kiindulva szervezte meg nyaranként a rádió- és műszerépítő tanfolyamokat. Rendszeresen szervezett számunkra üzemlátogatásokat is. Kedves témája volt Kandó Kálmán munkássága, a vasút villamosítása.

Ő indította el azt az eredményvizsgálat-sorozatot az 1950-es tantervek alapján, amely természetes gyakorlattá vált fizikából, és kiterjedt a későbbiek során más tantárgyakra is. Az első felmérés alkalmával nemcsak a feladatlapokat állította össze saját maga, hanem személyesen járta végig azokat az iskolákat, ahol a felméréseket végezte, s ő javította ki a feladatlapok mindegyikét. A későbbi eredményvizsgálatokba már bennünket is bevont, de az összesítést, az eredmények értékelését továbbra is ő végezte.

Tőle hallottam először arról, hogy miként lehet a matematikai statisztikai módszereket alkalmazni a tanulási eredmények értékelésében, s milyen metodikai következtetéseket lehet levonni a kapott adatokból. Nem elvont előadás formájában ismertette e lehetőségeket, hanem az általa végzett eredményvizsgálatok adatainak felhasználásával, értelmezésével. Mindezt akkor tette, amikor a hazai pedagógiai szakirodalomban még egyáltalán nem lehetett olvasni ilyesmiről.

Felkészítő szerkesztője volt A fizika tanítása círmű módszertani folyóiratnak. Elvárta és segítette, hogy mi szakfelügyelők is publikáljunk e folyóiratban, s lehetőleg másutt is. Egy-egy téma előzetes megbeszélése és a kész kézirat lektorálás utáni véglegesítése felért egy továbbképzéssel. Nemcsak szakmai, pedagógiai és metodikai szempontból elemezte írásainkat, hanem javaslatokat adott a nyelvhelyesség és a stílus finomítására is.

Nagyon pontosan számoltartotta mindannyiunk szakmai, pedagógiai tevékenységét, s igyekezett meglátogatni mindenkit munkahelyén is. Ismerte személyes, egyéni életünk örömeit és gondjait is. Sokszor egyengette útjainkat úgy is, hogy arról tudomásunk lett volna.

Nyugalomba vonulása után engem ért az a megtiszteltetés, hogy felkérésére és közvetlen munkatársai ajánlására az OPI Fizika tanszékének munkatársa legyek. Sok mindent át lehetett venni munkamódszeréből, de nyugodt, bensőséges, mélységesen humánus, hivatásszerető egyéniségét nem pótolhatta senki sem. .

Dr. Zátory; Sándor

KINEK TARTOZUNK HÁLÁVAL?

A pedagógus hivatás „alulnézetből”

Miért tartoznék én hálával – duzzogott az őszintesége miatt hálátlannal nyilvánított eminens –, amit elértem, azt jórészt magamnak köszönhetem. A tanárok többet foglalkoznak a gyengékkal, csak az eredmény kevesebb.

Mi, pedagógusok, mindannyian érezzük tudat alatt, hogy van ebben igazság, csak hát az ember az életművét „talapzaton” szeretné látni, nem a „porban”. Ezért aztán hajlamosak vagyunk a képmutatástól is eltekinteni, ha egy egykori eminens emlékezik ránk hálával, amíg munkánk „kudarcaitól” ugyanezt hízelgésnek tartjuk. Talán azért van mindez, mert nem tudunk rossztanulól.

Alapvetően lassú, álmodozó gyerek voltam, aki szívesen szakadt meg a fizikai munkában egy csöppnyi elismerésért, bár az iskolában előbb adtam tippet a szomszédomnak, mint magam is jelentkeztem volna. A világ-életében eminens apám és öcsém mellett lassanként családszégyene lettem, ugyan ezt igyekeztek velem minél kevésbé érzékeltetni. Apám váltakozó szerencsés vállalkozásai miatt időlegesen szétszóródott a családjunk, ezért öcsémmel együtt a nagyszülőkhöz kerültünk a rendeződés három évére. Eleim egykori iskolájában - talán az erős kontraszt miatt - a szegről-végről rokon földrajz tanárom gyömöszölt bele az első skatulyába, aztán sorban a többi, kivéve az igazgatót, akit nagyon szerettem. Ma már nem tudom megállapítani az okokat: matematikát és fizikát tanított, amikkel nem volt gondom - azért mert szerettem a tanárát; vagy azért szerettem, mert tudtam a tárgyait?! Dilemmámat csak az oldja, hogy példa-értékű emberi tartásért ma is gyakran fordulok az emlékéhez.

Iskolai sikereim korlátozottak lévén, beleszerettem a csavargásba. Barangolásaimat fafaragó művészetéről neves pástorunk tette célirányossá, amikor le-leültetett magával szemben, és „tükörben” utánoztatta balkezességemmel az ő faragását. Szilárd eltökéltség élt bennem a juhászi hivatás iránt, amikor apám megúnta egyre süllyedő tanulmányi nívómat, és ismét magához vett az addigra stabilizálódott családi fészekbe. Az ő kemény következetessége, fiatal matematika (már megint!) tanárnőm - akibe akkoriban szerelmes is voltam - hozzáállása és az én éjszakába nyúló keserves gürcöléseim együttesen tettek egy év alatt középiskolára éretté.

Tudományom igencsak halványzöld zsengesége - aminek tudatában voltam - nem tette lehetővé számomra, hogy örüljek felvételemnek a környék legerősebb gimnáziumába. Egyenesen rémületet keltettek bennem a tudós urak, a katonás fegyelem és az élénk tárt követelmények. Már szedelődzködtem az első osztályfőnöki óra után - jobb megelőzni a szégyent -, hogy haza induljak, de közismert lassúságom túlnyúlt a szüneten.

Azt hittem, álmodok: bejött egy jóságos arcú öregúr, kedvesen mosolyogva számolt be arról, hogy ő fogja nekünk a magyart, a németet, az orosz tanítani, amik nagyon könnyű tantárgyak és tele vannak érdekességekkel. És rögtönzött, lebilincselő bemutatóval bizonyította is, hogy nem a levegőbe beszél. Már felnőttként, az egyik találkozón tudtam meg, hogy nemcsak engem ejtett akkor az „így is lehet tanítani?” ámulatába.

Mindannyiunk Lehel bácsija a harmadik órán bárkit teljes biztonsággal szólított a nevének. Haragudni nem tudott, soha senkivel nem kiabált, a szemén szoktuk észrevenni, hogy valakivel nem elégedett. Szemének tüze mindig árulkodott. Osztályunk, negyvenkét fékezhetetlen csikó, bőven kihasználhatta

volna ezt az eredendő jóságot, de nála soha nem tombolt. Munkatárs volt, segítő, a felfedezés örömét nekünk engedte át. Úgy tekintettük barátunknak, hogy tisztelete csorbulatlan maradt. Azt hiszem, az volt a titka, hogy szeretett tanítani. Ma már jócskán túl van a nyolcvanon. Újságotla nekünk, a most is tévedhetetlenül néven nevezett öregdiákoknak, hogy még mindig tanít, ugyanabban az iskolában, csak most levelezőket. Ez tartja jó egészségben.

Sok kiváló tanárunk volt a gimnáziumban. Nekem egyik se lett volna tanárom, ha Lehel bácsi nem módosítja egycsapásra a tanár-képemet. Odáig jutottunk, hogy csaknem eltérített szilárd elhatározásomtól. Egyre közelebb kerültem az irodalomhoz, szerencsére anélkül, hogy a matematikától eltávolodtam volna.

- Miért haragudnék? - kérdezte a pályaválasztásomkor - Ne azt válassza az ember, amit szeret, hanem azt szeresse, amihez tehetsége van.

Úgy lettem matektanár, és minden más, amire a - talán a gyerekkorban kialakult „csavargási” ösztön okozta - kései pályakorrekciók sodortak, hogy egykori magyartanáromnak tartozom hálával. Az emberség nem tantárgyspecifikus.

pa-ul

Alsó tagozat a gimnáziumban

Alig szabadultak meg a pedagógusok az íróasztalnál kigondolt országos kísérletek segédmunkájától, saját vizsgálataikba kezdtek. Nem, nincs a vérükben a kutatás, nem nézik kísérleti nyúltnak a tanulókat, csak érzik, hogy nem volt jó úgy, ahogy volt, az átalakulások anarchiájában meg végképp nem jó. Az útkeresés időszakában élnek, eredményeikre számít a még hű többség, akiket a pedagógus-hátrányok nem készítettek pályael- (vagy csak cserben-) hagyásra a mesébb jövedelmek érdekében.

Palotay Györgyöt, az egyik szakmán belül „útkereső” iskola igazgatóját kérdeztem.

- Nem tudom, hogyan nevezzem: a mínusz első osztályról szeretnék kérdezni, azokról, akik ide járnak a gimnáziumba, de csak két év múlva lesznek elsősök. Milyen megfontolás alapján jutott a tantestület a hat évfolyamosra bővítés gondolatára?

- Mi hetedik osztálynak nevezzük, mert az ide járó gyerekek hetedikes tanterv szerint haladnak. Nem a hat évfolyamos gimnázium első osztályát indítottuk a harminckét gyerek összeverbuválásával, csak lehetőséget teremtettünk magunknak a jelentős mennyiségű átfedés megvizsgálására és kiküszöbölésére. Egyre fokozódó gondunk ugyanis, hogy a négy évfolyamos időintervallumon belül egy minőségi előreugrás - de akár a szinten tartás is - lehetetlenné válik a tanulók túlterhelése nélkül. Az idő megnyújtására nincs lehetőségünk, de azt megtehetjük, hogy kiszűrjük a fölösleges ismétlődést.

- Nem lett volna megoldható ez a kísérlet a működő iskolarendszer keretein belül?

- Ha a kérdés egyfajta arisztokratikus elzárkózás feltételezéséből indulna, biztosíthatlak, hogy szerintünk is tisztességgel megtanítják a megtanítandókat az általános iskolákban, sőt, köszönettel tartozunk azoknak a kollégáknak, akiknek a munkájából adódik össze a kísérleti hetedik kiemelkedő tudása. Az együttműködés sem okozott volna nagyobb nehézségeket. A kísérlet különutassága mellett szól azonban

az, hogy csak olyan körökben hagyhatunk el felsőbb osztályokban ismét előkerülő ismereteket, ahol biztosan lesz felsőbb osztály. Nem tehetnénk azokkal a tanulókkal, akik nem gimnáziumban tanulnak tovább. Ugyanakkor ilyen módon kiküszöböljük a nyolcadik végén jelentkező „negatív finish effectust”. A nálunk tanuló gyerekeknek nincs „lazítás” utolsó félév, mert törekségmentesen folytatják tovább a gimnáziumot. Hetedikünk angolt és németet tanul az általános iskolákban még általánosnak mondható orosz helyett. A nyelvtanításnak hatéves koncepciója van, ami csak így valósítható meg. Emellett az a véleményünk, jobb, ha egy folyamat egy ember kezébe összpontosul.

- Ha az „egy ember kezébe” nem a kísérlet tartamára értendő csak, az elmondottakból következik, hogy mégis ,a több évfolyamos gimnáziumban gondolkodtok.

- Kétféleképpen lehet kísérletezni. Leggyakrabban egy elméleti modellt állítanak, majd azt kipróbálják a valóságban. A modellképzés mindent elsöprő ellenjavallata a pedagógiában, hogy a kísérlet sikertelensége esetén jóvátehetetlenek a tévedések. A másik - szerintünk egyedül alkalmazható - módszer az indukció. A változtatandókat a saját bőrünkön tapasztaljuk. Tanáraink tapasztalataik, egyéni alkatuk és a tantárgyak sajátosságainak függvényében munka közben építik ki koncepciójukat. Emiatt ugyan nagyok az eltérések, de nem érvényesül semmiféle „harmonia prestabilita”, amihez igazodniuk kellene. Úgy lépünk előre, hogy a tanulók azt mindenképpen megkapják, ami tantervileg előírt. Ez az oka, hogy hetedik osztályt indítottunk. Ha a kísérletünk meggyőz bennünket, a hat - netán a nyolc - évfolyamos iskola nagyobb eredményességéről, természetesen törekszünk arra, hogy megindíthassuk.

- Sopronban két gimnázium volt. Az egyik most alakult egy sokkal szélesebb beiskolázási körzetű egyházi líceummá. Ha a Széchenyi hat évfolyamosra alakul, nem lesz a városban normál gimnázium. Mi lesz a nyolcadikos pályaválasztókkal?

- Az önkormányzatnak kell döntenie arról milyen rendszerrel fogunk azután dolgozni. Ha a hat évfolyamos gimnázium mellett fog dönteni, nem teszi ezt megalapozás nélkül. Igaz, hatodikban még nehéz jövődő életutat választani, de kis valószínűséggel ki lehet választani azokat a gyerekeket, akik gimnáziumra - értelmiségi pályákra - alkalmasak. Ha marad az általános iskola nyolc osztályos, a végzősöknek elegendő választási lehetősége marad még, akár gimnázium is. Nemcsak a környező városok gimnáziumaira gondolok, hanem az átlépési lehetőségekre. Azonban úgy gondoljuk - és a rengeteg próbálkozás igazol bennünket -, hogy az oktatási rendszer szükségszerűen változni fog. Ha jó érzékkel országosan összefogják a kísérletek tapasztalatait, az élet követelményeihez közelítő iskola jöhet létre. Ebben talán mi is egy alkotóelem leszünk.

- Fogalmazhatom úgy, hogy a hat éves kísérletben a tananyag racionalizálhatóságát akarjátok lemérni és - saját használatra - megalkotni. Megbízható eredményekre számítottok egy válogatott osztállyal végzett kísérletnél?

- Valóban olyan kiemelkedő adottságokkal rendelkezik a kedvenc osztályunk, hogy az ott tartott óráink számítanak felüdülésnek. Ahhoz, hogy ne legyen a kísérlet rizikófaktora túl nagy, olyan tanulók és tanárok kellene, akik képesek a vele járó pluszmunkát produkálni. Az eredményt nem általánosíthatjuk, de szélesíthetjük a kísérletet. A határt vagy az eredmények, vagy az iskola kapacitása szabja meg.

- Néhány általános Iskolai tanárral beszélgettem. Azt mondják, a Széchenyi „lefejezte” a hetediket, majd ezzel a „desztillátummal” rendre elviszi előlünk a pálmát.

- Elismerjük, hogy a tanulmányi versenyek eredményeiben messzemenően benne van az általános iskolák munkája is. Ez a feladat azonban összemérhetetlen a versenyekkel. Lefejezésről pedig nem lehet beszélni, mert nincs annyi tanuló az osztályban, ahány hetedik osztály a városban. Az általános iskolák szégyene lenne, ha csak a hozzánk „átigazolt” tanulójuk lett volna az egyedüli eredményes „bajnokuk”.

- Ha nekem olyan osztályban kellene tanítanom, ami eltérő szintű az általam begyakorlottól, bizonyára sűrűn elszámítanám magam. Nincsenek tanári „túlkapások”?

- Bár az itt tanítók pedagógiai értelemben is jó tanerők, néhányuknak volt általános iskolai gyakorlata is, mégis okoztak meglepetést a picik. Egy-két kezdeti dilemmát vissza lehet vezetni a tananyag túlméretezésére (egyik kolléganő az általános iskolai szaktanácsadó segítségéért is folyamodott), később azonban fordított előjelű meglepetések következtek: olyanokat kérdeztek a mazsolák, amiket eleddig a maturandusok sem. Ez az üdítő tapasztalat csak részben tulajdonítható a képességeknek, mert a hetedikesek még „romlatlan” gondolkodásmódja is alkotóelem. Így aztán a nevelők tanulnak a munka és a kísérlet mellett, ami önmagában is eredmény.

- A gyerekek az őket érdeklő dolgokról kérdeznek, a tanárok a megtanulandót követelik. A kettő csak a legjobb esetben fedi egymást. Nem növeli-e a kérdésözön automatikusan a követelményeket?

- Az osztályfőnök szervező tevékenysége is hozzájárul a bajok megelőzéséhez. Bármilyen jellegű gond merülne föl, a nevelőközösség együttes erővel orvosolná. Az én fülemben még nem jutott panasz.

Beszéltem a legilletékesebbek - az „alsó tagozatos” gimnazisták - egy kisebb csoportjával. Okosak, lelkesek, büszkéek az iskolájukra, előszeretettel anekdotáznak a történeteikről, melyek között akad néhány negatív élmény is. Engem az lepett meg, milyen büszke öntudattal számolnak be a néha éjszakába nyúló otthoni felkészüléseikről és a tananyagról aminek többségét nem találtam meg az általános iskolai hetedik osztály tantervében.

pa-ul

Navigare neccese est...**(Avagy gondolatok egy felmondás ürügyén)**

„A kormányátalakítás megszokott jelenség minden demokráciában” - hangzik immár honunkban is egyre több szájból. Kettőn már túl vagyunk, mégis úgy érezzük, jöhetne mihamarabb egy harmadik is. Hogy dolgaink - végre - rendeződjenek. Vagy inkább várunk valakire, akivel együtt elvégezhetjük a négy év, vagy ki tudja hány évtized felhalmozódott feladatait. Valakit, aki érzi a helyzet feszültségét, aki érti az okokat, aki tudja, hogy „egyedül nem megy”, s aki képes ügyünk képviselőjére ott, ahol kell.

Beke Kata távozott a tárca egyik vezető posztjáról. Tevékenységét mérlegre tenni korai. Egy azonban bizonyos: nálunk ma Beke Kata A pedagógus sokak szemében, vérbeli tanár, elkötelezettje az oktatásügynek, a pályának. Mégis feladta.

A Minisztériumban a helyzet változatlan. A stílus is, a szakértelmetlenség is. Mintha megállt volna az idő. (Tárgyalásokon szokásos az óramegállítást az utolsó percben.) De mi az utolsón rég túl vagyunk már. Néha kilép valaki - a második vonalból.

Mindenesetre érthetetlen, hogy a kormányzat számára látványos sikereket is nyújtható, a közalkalmazottak legtöbbször foglalkoztató tárca élére miért nem az előbbieknél megfelelő („hajózni” is, no meg beszélni is tudó) miniszter került?

A Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete komolyan gondolja, hogy a szaktárca partnere, segítője kíván lenni - ha ezt Ő is akarja. Hogy érdekegyeztetést és megoldást kíván és nem tüntetést vagy sztrájkokat - ha ezt Ők is így gondolják. Hogy mindenki végezze a dolgát, mi a miénket, ők az övékét - ha ezt így elfogadják.

Egyelőre nem akarják, nem gondolják, nem fogadják el. Még ma se. Mi meg várhatunk a harmadik kormányátalakításra. Végül ez is valami. Mi nem lépünk ki, mert azért léptünk ide be, hogy végre legyen szakértő miniszterünk.

Várunk, de azért - egyre türelmetlenebbül - kérdezzük: „Flottakapitány úr! A mi hajónk nem megy! Nekünk is kéne a Kapitány!” Mert, ugye: „Hajózni kell...”

Papi Attila a PDSZ ügyvivője

ÁLLASFOGLALÁS AZ ISKOLAIGAZGATÓK MEGBÍZÁSÁRÓL ÉS VISSZAHÍVÁSÁRÓL

A Független Pedagógus Fórum januári nyílt választmányi ülésén megtárgyalta az iskolaigazgatók megbízásával és visszahívásával kapcsolatos aktuális és égető problémákat, s a témában a következő állásfoglalást hozta.

Az utóbbi hetekben az ország különböző részeiből kaptunk jelzéseket arról, hogy az önkormányzatok bizalmi szavazást kívánnak elrendelni - esetenként már el is rendelték - az iskolaigazgatókkal szemben. Az ilyen, többnyire politikai megfontolásból kezdeményezett kampányok komoly feszültségeket okoznak a tanári testületekben, és a felzaklatott tanáron keresztül kártékony hatást gyakorolnak a gyerekek fejlődésére. Ezért a legmesszebbmenőkig tiltakozunk mindennemű felülről elrendelt, kampányszerű iskolavezető-váltás ellen, és felelőtlennek ítéljük e kezdeményezéseket. Azokban az iskolákban, ahol kiegyensúlyozottan és megfelelő színvonalon folyik a munka, semmi sem indokolhatja ennek megzavarását.

Ugyanakkor tudomásunkra jutottak olyan esetek is, amikor a demokratikus jogaikra ébredt tanári testületek hiába éltek a bizalmatlansági indítvánnyal, és hiába nyilvánították nagy szótöbbséggel emberileg vagy szakmailag alkalmatlanná igazgatójukat. A jelenleg érvényes szabályozás szerint ugyanis a bizalmatlanság kinyilvánítása jogi értelemben semmire sem kötelezi az iskolafenntartót. Ennélfogva az említett intézményekben a helyükön maradnak az alkalmatlannak ítélt igazgatók, és a legtöbbször meg is kezdik bosszúhadjáratukat a testület ellen. A kiélezett ellentétektől fertőzött légkör ismét csak kártékonyan hat az iskolás gyerekekre. Éppen ezért indítványozzuk az iskolaigazgatók megbízása és visszahívása rendjének sürgős átmeneti jogi szabályozását. A módosított jogszabály mondja ki kötelező érvénnyel, hogy a tanári testület többségének bizalmát nem élvező igazgatót fel kell menteni. Hiszen az iskolában folyó nevelés szakmailag egyeztetett teammunka, amely terméketlenné és kártékonyvá válik a tanári kar és az igazgató közötti kölcsönös bizalmatlanság légkörében.

A végleges jogi rendezés kiindulási alapjaként jónak tartjuk a jelenleg érvényes szabályozást. Ez a jogszabály azonban, amely az 1985-ös oktatási törvénykezés részét képezi, és a maga idejében egyedülállóan demokratikus és korszerű volt, a jövőben több ponton is módosításra szorul. A jogalkotóktól az alábbi három szempont érvényesítését várjuk:

- az iskolaigazgatók kiválasztásakor kizárólag a szakmai-emberi szempontok érvényesüljenek;
- semmilyen politikai vagy társadalmi szervezet se rendelkezhessek a vezetői megbízást befolyásoló véleményezési vagy beleszólási joggal;
- ne szenvedjen csorbát a tanári karok 85-ben megszerzett joga, amely szerint nem kaphat vezetői megbízást az a személy, aki nem élvezzi a tanárok többségének bizalmát.

Ahhoz azonban, hogy az igazgatóválasztásban is valóban a szakmai szempontok váljanak dominánssá, sürgősen meg kell szervezni a professzionista oktatásügyi vezetőképzést.

Budapest, 1991. január

Független Pedagógus Fórum

Pedagógus szakmai szervezetek együttes állásfoglalása a pedagógusok bérrendszeréről

A 47/1990. (IX. 15.) sz. Kormányrendelet 8. §. értelmében „a művelődési és közoktatási miniszter ... kidolgozza ... a bérpolitikai és a bérszabályozó rendszer ágazati szempontjait”.

Öt pedagógus szervezet ehhez a munkához kíván hozzájárulni. Együttes fellépésüknek különös aktualitást ad az a körülmény, hogy az MKM által hozzájuk véleményezésére eljuttatott tanulmány szerint „jelenleg nem lehetséges új bérkoncepció kidolgozása”, Ezzel szemben a szakmai testületek a következő határozott véleményüknek és igényüknek adnak hangot.

A folytonos javítgatások helyett ki lehet, és ki kell dolgozni egy hosszabb időre szóló bérrendszert.

Ennek a bérrendszernek biztosítania kell a tanári hivatásnak az eddigtől gyökeresen különböző anyagi megbecsülését, meg kell oldania a tanárok felzárkózását az értelmiség más rétegeihez, lehetőséget kell teremtenie az értelmiségi életmódra, és ezáltal meg kell állítani a kontraszelekción a fiatalok pályaválasztásában.

A pedagógust mint köztisztviselőt kell meghatározni; javadalmazása ennek megfelelően a közszolgálati törvényben meghatározott legyen. A tanári munka sajátos jellege miatt azonban kívánatos, hogy a bér egy központilag meghatározott nagyobb, és egy, az intézményen belüli differenciálást szolgáló kisebb részből álljon, Az így kialakított bért a kormányzat garantálja. Az iskolafenntartó ehhez hozzátehet, de el nem vehet belőle.

A bér az életkort, a végzettséget, valamint a munka minőségét figyelembe véve alakul.

A kezdő pedagógus bére a mindenkori minimálbérnek kb. háromszorosa legyen.

Ezt differenciálja a diploma minősítése. Az életkort három kategóriában kell figyelembe venni:

- 0 - 5 éves szolgálati idő;
- 5 - 15 éves szolgálati idő;
- 15 évtől nyugdíjazásig.

A központilag szabályozott bér alapja a kezdő fizetés. A második életkori kategóriában a bér ennek kétszerese, a harmadikban a két és félszerese.

Mivel a minimálbér inflációkövető, a rendszer pedig erre épül, az egész rendszer is inflációkövető. Az így előírányzott minimálbér mellett a tanári munka minőségének elismeréséhez, a továbbképzési vagy a tudományos fokozat megszerzésének anyagi díjazásához külön összeget kell az intézmény igazgatójának rendelkezésére bocsátani. A jutalmazás eddigi rendszerét a 13. havi fizetéssel és céljutalmakkal kell felváltani. A pótlékok ösztönző, új rendszerét az érdekvédelmi szervezetekkel együttesen kell kidolgozni.

Budapest, 1991. január
Független Pedagógus Fórum

Humanitás Demokratikus Gyógypedagógiai Szakszervezet

Magyar Pedagógus Kamara

Magyar Szakképzési Társaság

Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete

FÉLGŐZZEL SEMMI NEM MEGY

Egy pályaelhagyó sikertörténete

Első impresszióm a pult körül és körben a falakon a rengeteg söröskorsó, krigli, mindegyik fölött annak a törzsvendégnek a beceneve réztáblácskára vésvé, akitől származik. Hangulatos – mondhatni családi – hely Sopron főutcáján, a Várkerületen. Az egyéb relikviák is valami tudatos „közönségszervezésről” árulkodnak: a falon függ az EBB klub (nem tudom a jelentését, nem is érdekes) alapító okmány és a különböző akciók részbe vésett története. Tisztaság, ízlés, intim hangulat.

- A legtöbb vendégünk délután háromig osztrák, mint a többi soproni étteremnek - mondja Puskás Csaba, a gazda, aki eredeti foglalkozását tekintve biológia-testnevelés szakos tanár -, de az esti órákban magyar vendégekkel vagyunk tele. Nekünk még vannak magyar vendégeink. Törekszünk arra, hogy otthonosan érezzék magukat, talán ez a vonzerőnk. Olyan ételekkel is foglalkozunk, amelyek magyar pénztárcára szabottak. A vendégekkel együtt mi is jól érezzük magunkat, szerintem ez az otthonosság előfeltétele. „Kedvenc” vendégeink a „harmadik félidős” sportolók, akik mérkőzések után itt oldják a feszültséget.

- Engem az érdekel inkább, hogyan lesz egy testnevelő tanárból „kocsmáros”?

- Kurta történet. '83-ban végeztem Pécsen, de úgy, hogy az utolsóévet levelezőn. A volt iskolám akkori igazgatója csalt ki, mert éppen megüresedett egy státusa. Jöttem, keveset törődve a nehézségekkel: Sopron testnevelősökkel jól ellátott város, a Ferenczy meg jó testület. Szerettem tanítani, szeretem a gyerekeket. Főként ezért, és nemcsak amiatt vállaltam két évig óraadó munkát a József Attila szakközépben, mert lakást kezdtünk építeni Fertőrákoson. A telket tartós használatra vettük, volt némi készpénzünk, aztán kihasználtuk az összes meglévő kölcsön lehetőséget. Amíg a kölcsönök tartottak, nem éreztünk szükségét; azt sem tartottuk sorcsapásnak, hogy közben megszületett az első gyerek. Aztán elkezdődött a törlesztés, ami egészben elvitte egyikünk fizetését. Mindennapos gondok közepette rá kellett jönnünk, nem lehet két pedagógusfizetésből beruházni.

- A vonalvezetés eddig világos. A vendéglő létesítéséhez azonban éppen abból kell sok, ami hiányzott.

- A két legfontosabb feltétel együtt volt: leszerelt az öcsém, akinek vendéglátóipari végzettsége van, és rendelkezésre állt egy frekvenciált helyen álló ház. Nagyszüleink várkerületi házában ezen a helyen a nagymama kézimunka üzlete működött, amit „fájdalommentesen” zsugoríthattunk egyszobánnyá. Családi összefogással öt hónap alatt működőképes vendéglőt alakítottunk ki. A központi fekvés szerencsénk, mert nem kellett vendégcsalogató szuperberuházás, mint a lövérieknek: mi útjába esünk a foyasztónak. Aztán már csak tisztességesen kell az üzletet ellátni. Ennyi az egész.

- Most elmondtad az üzlet történetét, de még nem tudom, miért nem tanítasz.

- Amikor elkészült a vendéglő, dilemma elé kerültem: fő- vagy mellékállás? A kettő együtt csak két félgőzzel végzett munka lenne. Annál, hogy az ember éppen mit csinál, sokkal fontosabb, hogy amit csinál, azt teljes energiával végezze. Félmunkából van elég ebben az országban, minőségéből viszont hiány van. Nekem - úgymond - földobták a labdát, dönteni kellett. Elmondtam tisztességgel az

iskolavezetésnek, akik annak ellenére nem tartóztattak, hogy jó viszony volt köztünk. A gyerekek megsirattak, én meg őket, de ezt választottam. Ha anyagi oldalról nézzük, azt kell mondjam, jól választottam. Azért a szívem összeszorult, amikor még két év múlva is felcsendült a „Ballag már a vén diák...” itt az ajtó előtt. Az sem hagy érintetlenül, hogy régi diákjaim következetesen tanáruraznak.

- A mérleg mindkét serpenyőjét derekasan megpakoltad. Még mindig jogos a kérdés: nem bántad meg?

- Itt is emberekkel foglalkozom, ezt a munkát is lehet szeretni, bár nem mondhatom, hogy teljesen kielégít. A gyerekek hiányoznak ugyan, de a vendéglős munkája egész napos, nem ad sok időt a nosztalgizásra. Ha valamelyik iskola arra kérne, hogy égető hiányát kielégítendő ugorjak be fél év - egy év helyettesítésre, szívesen fogadnám, de főállásban tanítani csak akkor mennék vissza, ha a társadalom anyagiakkal is jobban megbecsülné a pedagógusmunkát. Egy kiskeresetű pedagógus elég a családban.

- p -

ALAPÍTVÁNYT AZ ISKOLÁKNAK!

Iskolánkba is megérkezett a FUNDATIO Vállalkozásszervező Kft. felhívása, amelyben alapítványok létrehozásához ajánlanak segítséget. Vajon mi ebben a fantázia, amikor már senkinek sincs pénze támogatni az iskolákat? Valami biztosan lehet benne. Ezt megtudni kerestem fel a Katona József u. 27. alatti irodájában Rabi Bélát, a kft. vezetőjét.

Rabl Béla:

- Egy pedagógus barátom adta az ötletet, hogy az iskoláknak érdekük lehet alapítványt létesíteni.

Riporter:

- Vajon miért?

R. B:

- Segítséget ad az iskola önállóvá válásához. Az alapítvány önálló jogi személy, az önkormányzat, a minisztérium se szólhat bele, mire fordítják az alapítványi pénzt.

R:

- Kitől lehet pénzt szerezni?

R. B:

- Kisiparos szülőktől, a szülők cégeitől, vállalatoktól. Az üzemek nagy része nem üzemelteti tovább a tanműhelyeket, ez nagy gond most a szakoktatásban. Egy székesfehérvári szakmunkásképző iskola az alapítványból tanműhelyt akar létesíteni. A régi üzemeltető, az önkormányzat támogatja őket az alapítványon keresztül, ezenkívül saját megtakarításuk is van.

Az alapítvány előnyös a támogatóknak is. A szponzoroknak adómegettakarítást jelent, hiszen az alapítványba befizetett összeget leírhatja az adó alapjából. A cégek elfekvő készleteiket felajánlhatják az alapítványnak.

R.:

- Milyen készletre gondol?

R. B.:

- Például a szakmunkásképző iskoláknak átad félreállított gépeket, eszközöket. Ezeket nyilvántartási értéken adja át az alapítványnak. Az átadott eszközök értékével az adóalapjukat csökkenthetik.

Ha magánszemélyek csatlakoznak az alapítványhoz, a befizetett összeggel szintén csökkenthetik a személyi jövedelemadó-alapjukat.

Ha a támogatók között szülők is vannak, közvetve olyan plusz szolgáltatást kaphatnak az iskolától gyermekük számára, amire az alapítványi forma lehetőséget ad. (Pl. nyelvoktatás kedvezményes áron, hatékonyabb oktatás stb.)

Az iskola is adót takaríthat meg. Ha bejelentkezik az ÁFA körbe, az alapítványi pénzből történő beszerzések ÁFÁ-ját visszaigényelheti. Az alapítványba a bérmaradványt is beviheti az intézmény.

R.:

- Ez miért jó, hiszen ezt a pedagógusok szokták megkapni?
- Az alapítvány ösztöndíjat írhat ki pedagógusoknak pluszmunkára, fejlesztési program kialakítására. Az alapítványi ösztöndíj SZJA-mentes jövedelem.

R.:

- Önök mit vállalnak és mennyiért a jelentkező iskoláknak?

- Az alapítvány létesítésével kapcsolatos teljeskörű tanácsadást, ügyintézését.

Eljárunk a bíróságnál, az adóhatóságnál, megírjuk az alapító okiratot. Ez utóbbi kényes dolog, testreszabottan kell elkészíteni. Mivel utólag nem módosíthatók, jó előre gondolkozva tartalmaznia kell az összes bővítési lehetőséget. Egy alapítvány dokumentációinak elkészítése kb. 1 hónapos munka, az irányár 25.000,- Ft. Ezen túlmenően igény szerint az év végi mérleg zárását is elvégezzük, de vállaljuk a könyvelést is.

R.:

- Hány iskolát tudnak felvállalni? Mondjuk 3000-et is?

R. B.:

- Miért ne? Legfeljebb bővítjük a munkaerőt!

Barlai Róbertné

(x)

NAGY CSALÁDBAN ÉLEK

Szeretek nagy családban élni. Sok előnye van, és ami most még hátránynak tűnik, arról tudjuk, hogy később javunkra fog válni.

Egyelőre nyolc tagú a családuink. A hat gyerek közül én a második vagyok, és a többi testvérem is mind fiú. Ezért jókat tudunk együtt játszani, megértjük egymást. Olyan is előfordul azonban, hogy összeveszünk. Ez nem tart sokáig, mert valami újabb esemény feloldja. Nagyon. be kell osztani az időnk, mert szüleinknek is és nekünk is egy-egy napra sok program adódik. Az időnk teljesen ki van töltve, reggeltől estig. Hetente négyszer úszni megyek a bátyámmal, reggel 6 órára a Margit-szigetre. Onnan egyenesen az iskolába indulunk. Néha nehezünkre esik a koránkelés. A délelőtti órák után általában 4 óráig megírjuk a leckét, és különböző szakkörökön veszünk részt. Ha viszont nincs kész a házi feladat, akkor itthon már nem könnyű befejezni, mert nagy a zsvaj, folyik a kicsik hancúrozása, és mi is inkább játszani szeretnénk. Miénk, gyerekeké a lakás nagyobb szobája, szüleinké a fêlszoba, ahová akár a másikba (nagyszobába) Apa galériát épített. Nagy élmény volt, amikor ezt a munkát végezte, többet is rajzoltam róla. Általában szeretünk ott lenni és segíteni neki, amikor dolgozik. Erre több alkalmunk adódik, mivel most épül a családi házunk. Ennek nagyon örülök, mert ott mindannyiunknak lesz elegendő helye. Mikor az építkezés dolgaiban nem vehetünk részt, itthon próbáljuk könnyíteni anya munkáját. Szoktunk mosogatni, konyhát, szobát takarítani, ruhát hajtogatni, és zoknit pároztatni, ami nagy családban nem is olyan egyszerű dolog.

Tanév közben ezek a segítések a hétvégekre korlátozódnak. Szünidőben viszont nagyon rendszeres. Nagy szükség is van rá. Mikor anyának szobrásmunkája van, akkor elhívja a nagymamánkat és ő elvégzi a házimunkákat. Ilyenkor mi sokkal többet játszunk. Például most is itt van a mama, és apával

kimentünk, mivel nagy hó esett. Közösen építettünk nyolc hószobrot, amik között volt egy hópóniló, ami nagyon aranyosan festett.

Mindenesetre én nagyon jól érzem magam testvéreim körében és nem szeretnék olyan családban élni, ahol egy gyerek van, mert nagyon unnám magamat. Remélem sokan egyeznek ebben a véleményünkben.

Markolt Sebestyén

6. b osztály

Hogyan lehetnének boldogabbak gyermekeink?

MOTTÓ: „A gyermeki öröm vagy a gyermeki bánat viharos megnyilvánulásait érzékeljük, mert azok különböznek saját hangulatunktól, nem vesszük azonban észre kedélyes hangulatát, csendes elmélyülését, mély hangulati változásait, fájdalmas csodálkozását, kínzó gyanakvását vagy megalázó kételyeit, mert ezekben hozzánk hasonló. A gyermek nem képes felnőtt módra gondolkodni, a felnőttek komoly problémáikról, az ismeretek hiánya és a kevesebb tapasztalat kényszeríti arra, hogy másképpen gondolkodjék.

(J. Korczak)

Szülőként és pedagógusként is egyetértéssel olvastuk Juhász Péterné Tartsuk tiszteletben a gyermek személyiségét! Című cikkét az Új Katedra 1990. 7. számában. A gyermeki jogok problémájának újragondolását és tiszteletben tartását magunk is fontosnak tartjuk. A Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet gondozásában a közelmúltban jelent meg az a kis - Gyermeki jog a boldogsághoz című - kötetünk, amiben erről kifejtettük álláspontunkat.

Arra vállalkoztunk, hogy a gyerekek-szülők-pedagógusok véleményének tükrében ajánlást fogalmazzunk meg a felnőtteknek, elsősorban a pedagógusoknak. Az érdekes és megszívlelendő vizsgálatból most néhány mozzanatot szeretnénk kiemelni. Elsősorban a figyelemfelhívás érdekében.

Tudnak-e a magyar gyerekek a „Gyermekek Jogai”-nak létezéséről?

Egy szegedi belvárosi iskola közel száz 7-8. osztályos gyermekét kérdeztük meg a Gyermeki Jogokról. Ebben az iskolában is gyakran esik szó a szülői értekezleteken, fogadóórákon arról, hogy a gyermekekre több időt kellene fordítani. Mindezek ismeretében vettük kezünkbe a tanulói vallomásokat.

Elgondolkodtató volt szembesülni azzal a ténnyel, hogy 91 % nem hallott a létezéséről. Igaz, hogy a vizsgálat időpontja előtt 3 hónappal a „Pajtás” - egyszerűsített formában - megjelentette, de ez nyilvánvalóan nem volt elég ahhoz, hogy szélesebb körben ismertté váljon. A 9% ismerete sem egyértelmű, mert volt, aki így válaszolt: „Tudom, hogy van ilyen, de nem tudom, mit tartalmaz.” „Láttam a Pajtásban, de már nem nagyon emlékszem rá.” Akik egyértelműen tudtak a létezéséről, azok - nagyon helyesen - az Emberi Jogokhoz kapcsolódóan említették: „Sokat olvastam mostanában az Emberi Jogokról és így figyelmesen tanulmányoztam a Pajtást is.” Megállapíthatjuk, hogy a Gyermeki Jogok létének ismerete elég hiányos nemcsak a felnőttek, hanem a gyerekek körében is. Így vált még érdekesebbé annak vizsgálata, hogy milyen gyermekszemmel a „magyar megvalósulás” útja? Mennyire épült be a társadalmi és nevelési rendszerünkbe? A mi társadalmunk milyen mértékben tudta ezt magára vállalni? A család, az iskola, ahonnan a közvetlen tapasztalatait hozza a gyerek, hogyan „élte” meg a folyamatot.

Gyerekek a megvalósulásról

Az összegzett vélemények szerint a legjobb megvalósítás a 2., 3., 8. pontokhoz fűződik. „Mert az ország vezetői ezeket tartották a legfontosabbnak és ezt valósították meg legelőször. A többi csak részben sikerült.” Vagyis a gyerekek a különleges védelmet megkapják, van nevük, állampolgárságuk, játszhatnak és pihenhetnek. Van, aki politikusan úgy fogalmazott, hogy „ezek haladó gondolatok, amelyeket Magyarország is támogat.” Akadt másfajta megfogalmazás is, miszerint „minden gyereknek van neve, akár szegény, akár gazdag, mert ez nem kerül pénzbe.”

A másik vélemény: „mert ezt lehetett legkönnyebben megvalósítani.”

Szeretnénk azonban felhívni a figyelmet arra, hogy a gyerekek véleményei között meghatározóan szerepel a „gazdag” és „szegény” fogalom, pedig mi sokáig abban a hitben éltünk, hogy ez a társadalmunkban idegen fogalom. Létezik olyan meghatározás, amelyet a szakirodalom használ, csak itt a gyerek fogalmazza meg igényként a maga nyelvén:

„A legtöbb gyermek szeretetben nevelkedik, de manapság a szülőknek nincs idejük gyermekeikre, pedig legtöbb gyereknek sokkal jobban szüksége lenne pl. egy-egy beszélgetésre, mint a legújabb játéokra.

Beszélgessünk a beszélgetésről!

A beszélgetés az emberek közötti érintkezés fő módja, gondolatok, érzelmek közlésére szolgáló eszköz. Vannak szabályai is. Csak néhányat felsorolva:

Mély, őszinte érdeklődés kimutatása a beszélgetőpartner iránt;

- a sikeres beszélgetés alapja a tapintat és a barátságosság;

- a beszélgetőpartner figyelmes meghallgatása olyan szabály, amely a beszélgetést fegyelmezetté teszi.

A gyereket komolyan kell venni és bizalmát meg kell nyerni. Aki ért ehhez, mindig újra és újra tapasztalja, hogy milyen komolyan és okosan lehet a gyerekekkel beszélni.

Miről szeretnek beszélgetni a gyerekek? Kik hallgatják meg őket?

„Nagyon szeretek beszélgetni, néha be nem áll a szám. Mindenkiel szeretek beszélgetni, az osztálytársaimmal például arról, hogy ki nézte az esti filmet és hogy tetszett-e neki. A tanulmányi átlagról, vagy az osztály magatartásáról is szoktunk beszélgetni szünetekben, vagy a leckét mondjuk fel egymásnak. Barátnőmmel együtt megyünk haza, vele megtárgyaljuk az iskolai eseményeket, hogy a tanár néni ideges volt és rossz jegyeket osztogatott. Szerdánként fő téma A klinika című film. Megtárgyaljuk, melyikünknek mi tetszett a filmben. Azonkívül össze szoktunk veszni a történelmen, olyanokon, hogy melyik király meddig uralkodott. Elmondjuk, hogy otthon mit csinál a macskánk, mit ír az újság, hogy a kutyánkkal versenyt futunk. Édesanyámmal általában az iskolai jegyekről beszélünk, elmondjuk, hogy kivel veszünk össze, vagy, hogy ki a legújabb barátnőm. Meg például arról, hogy láttam az utcán egy kissé nevetséges öltözékű nőt vagy férfit. Szidjuk a gazdasági rendszert, amiért minden olyan drága. Megbeszéljük, hogy ki mit kér születésnapjára, névnapjára. Édesanyám elmondja, hogy mi újság a tanyán, a vihar tett-e kárt az épületben. Öcsémmel az iskolai játékról szoktunk beszélgetni, hogy melyik csapat áll győzésre a kardos játékban. Filmek után a családdal megvitatjuk, kinek mi tetszett a filmben, vagy hogy már menni kellene a kocsióért az autószerelőhöz. Vagy például

arról is beszélünk, hogy a padtársam ebéd alatt melyik fiút bámulta az iskolában. Elmondom anyunak, hogy a tanító néni gyakorolja a hármások írását, megint egyeseket osztogat némelyik tanár.”

„A barátnőmmel szoktunk olyanokról beszélgetni, hogy milyenek a tanárok. Csak az a baj, hogy én olyan vagyok, hogy ha óra van, állandóan beszélgetek. De azért legjobban a szünetekben szoktam legtöbbet beszélgetni. Arról, hogy először is vicceket szoktunk mesélni egymásnak, na meg aztán amint már egyszer említettem, hogy milyenek a tanár nénik. Azt is szoktuk csinálni, hogy például reggel megjövünk az iskolába és már megy a дума, hogy láttad az esti filmet? Hát ez például rám is jellemző, mert én is szoktam kérdezgetni. Főleg a Klinikáról, ami keddenként megy a tévében. Na meg aztán a mesefilmeket se szoktuk kihagyni, például a Nils Holgerssonról olyan jókat szoktunk dumálni. Meg például testnevelés óra elején, amikor vetkőzünk, mindig karcsúságról beszélünk. Az is egy tulajdonságom nekem, hogy szegény édesanyukámat állandóan azzal nyösztetem, hogy vegyen nekem ezt meg azt. De ő erre mindig azt szokta felelni, hogy jó a tavalyi is kislányom. Meg hogy nem kell annyira kiöltözni, mert hogy én például járok a színházba. Akkor aztán feldől a világ, meg szoktuk előre beszélni, hogy na most ha zuhog is az eső, akkor is szoknyába kell menni, mert ez a fontos. Egyszer azt beszéltek meg, hogy elmegyünk együtt a moziba, de aztán fújtak a tervnek, nem lett belőle semmi. Meg aztán amikor megyek haza az iskolából a barátnőimmal, olyanokat szoktunk beszélgetni, hogy mi lenne akkor, ha most emelkedne alattunk egy kráter és a szélén állnánk, meg amikor aludnánk el, akkor lépteket hallok, na akkor aztán úgy elkezdek félni, hogy a lábamat a nyakamba teszem. Volt olyan is, hogy szoktunk a csajokkal a szerelemről beszélni, hogy juj, juj szereti a ...-tot.”

„A barátnőimmal iskolai dolgokról és tanárok magatartásáról, politikáról szoktam beszélgetni. Pl. ha a tanár nének rossz kedve van, biztos rosszabb jegyet ad. A betegségekről rengeteget beszélünk, ki milyen dolgot ismert, most az AIDS-ről szoktunk legtöbbet beszélni, ami nagyon rémisztő dolgokat tartalmaz. A rákról is beszélünk, habár az mellékes. Egymást is szoktuk csúfolni, beszélünk róla a háta mögött és ez legtöbbször veszekedéshez vezet, irigykedünk egymásra is a jó jegyek miatt. Azt szoktuk mondani, hogy persze, ez a tancsi kedvence, azért kap jó jegyet.

„Az anyukámmal az iskoláról szoktam beszélni, a tanulmányaimról és az iskola dolgairól, hogy mikor lesz fogadóóra, vagy mi volt az ebéd, milyenek lettek az aznapi jegyeim. A barátnőimről, hogy milyen ruhákba járnak az iskolába, és hogy milyen jegyeket kaptak, hogy a buszon kik voltak, volt-e ismerős.

„Barátnőimmal szoktam bizalmasan mindenféle dolgokról beszélgetni. Sokat beszélgetek, be sem áll a szám. Mindenről locsogunk, fecsegünk. Fő témáink a divat, filmek, énekesek és új dalaik, furcsa esetünk, fiúk, tanárok, iskola, jegyek. Persze eleget szoktunk veszekedni, civakodni is. Képesek vagyunk a legapróbb dolgokon is marakodni. Pl. nem látogatott meg, míg beteg voltam. Rólam beszél a hátam mögött. Nem tetszik neki, ami nekem tetszik. Ócsárolja azt a fiút, aki nekem „megfelel”. Nem jön el velem sehova. Legtöbbet órán és szünetekben beszélünk. Néha összejön egy kis csapat és megtárgyalja a jelenlegi gazdasági helyzetet, politizálunk. Utálattal beszélünk az amerikai elnök döntéséről az atomháborúval kapcsolatban. Hidegvérrel átkozzuk néhány kegyetlen, igazságtalan tanárt és a háborúkat. Sajnáljuk, hogy létezik az adó. Rettegve tudatjuk egymással az AIDS-ről újonnan hallott dolgokat. Anyuval legtöbbször az új áruk megvételéről, élettársáról, testvéremről, a rendről, a tisztaságról és hogy milyen finnyás vagyok, hogy semmit nem óhajtok megenni az édességen kívül. Nevelőapámmal a zenéről, magnóról, ennivalóról, filmekről, a volt gonosz feleségéről, meg az új babáról, ami majd valamikor jönni fog. Testvéremmel az ő fiújáról, filmekről, szerelemről, meg hogy mikor szokok már le a cumizásról. Bizalmas dolgaimat is vele közlöm. Veszekedni vele is szoktam. Mindenért belekötök és megszidom, amiért nem ágyazott meg, takarított ki helyettem. Ő meg cserébe

megver. Szeretek orvoshoz járni, hátha kiír. Legkedvesebb témám a szellemek, halottak és azoknak visszatérő lelkei.”

„Én legtöbbször barátaimmal szoktam beszélgetni. A nagyobb barátaim a lányokról vagy a diszkóról szeretnek beszélni. De az olyan korú barátaim, mint én, egészen más témát szeretnek. Őket a technikai dolgok érdeklik leginkább. Engem vegyesen érdekel ez is, az is.

Szüleimmel ritkán beszélgetek, de ha beszélgetünk, legtöbbször a filmekről vagy arról, hogy mi volt az iskolában. De a barátaimmal jobban szeretek beszélgetni, mert mindig találunk valami érdekes mondanivalót és ha valami komoly baj van, mindig megértjük egymást. Egyszóval mi mindig összetartunk. Néha azt is megbeszéljük, hogy ki milyen cipőt vagy ruhát kapott. Szüleimmel azt is meg szoktuk beszélni, hogy mikor és milyen ruhát veszünk és hogy hol. Néha a könyvekről is szoktunk beszélni, de ritkán. A magnókról már sűrűbben szoktunk beszélni.”

Talán a felvillantott példák is jól reprezentálják: a pedagógusokat és a szülőket kevesen említették. Érdeemes lenne mindannyiúnknak önvizsgálatot tartani: valóban megteszünk-e mindent azért, hogy leüljünk gyermekeinkkel, és rájuk - az ő problémáikra - figyelve beszéljünk velük.

Mit kívánnál, hogy boldogabb legyél?

- tettük fel a kérdést.

A megkérdezettek között akadt, aki úgy fogalmazott: „Én nem kívánok semmit, én már így is nagyon boldog vagyok.”

Az ő gondolatai tükröződnek társáiban, amely általános tanulsága is lehet a vizsgálatnak: „Én aránylag boldog gyermek vagyok, de anyagi gondjaim vannak. De azért nem panaszkodhatom, mert a családom minden tagja megért.” A harmónia megteremtésének szükséges feltétele lehet bizonyos anyagi háttér, de ez nem az elégséges feltétel. Ezt a megállapítást sokféle módon fogalmazták meg a gyerekek, de tartalmában összecsengtek a gondolatok.

- „Béke az egész földön”
- „Mindenki egészséges legyen”
- „Szülői megértés”
- „Ne legyen gondozatlan családi élet”
- „Szerelem”
- „Ne legyen anyagi gondunk, sosem legyünk szegények”
- „Jó tanuló legyek”
- „Ne legyen ilyen drágaság”
- „Ne legyen munkanélküliség”
- „A szüleim soha sem váljanak el”
- „A Földön szüntessék be a fegyvereket és a szegénységet”
- „Legyen jó lakásunk, ahol sokszor vagyunk együtt”
- „Ne legyen alkohol, mert csendesebben élnénk”
- „Barátságos embereket mindenhol”

Tartalmukban az egyedi érzéseket, de a nagyobb közösség által hordozottakat is tartalmazzák. Annak a tanulónak a megfogalmazásában a napjainkban sokszor felmerülő gondolat tűnik ki, aki a kívánságai helyett így ír: „500 kilométerrel Nyugatabbra kellett volna születnem és akkor semmi gondom nem lenne.” Milyen szomorúak leszünk tőle! Ennyire talán nem lehetünk elkeseredettek, hogy gyermekeinknek ilyet mondjunk. Ez valahonnan a felnőtt véleményekből alakult, akik az anyagi

helyzetük megoldását csak országhatáron túl képzelik el. A reményt azonban táplálni kell, hogy talán éppen a felnövő generációnak sikerül a határon belül is megteremteni a jóléti társadalmat. Politikai tartalmú volt az a kívánság is, aki „a magyar-román barátságot” kérné a „kék madártól”. A felnőtt társadalom aggodalmainak megoldása a gyermekkor boldogságához is hozzájárulna. Az a tanuló, aki azt kívánta, hogy: „Építsenek több gimnáziumot, hogy a barátnőmet is felvegyék”, társadalmi gondot fogalmazott meg a sok-sok barátnő és barát igényét. Ez a gond sajnos jelenleg a „kék madarra” marad! A gyermekek jelentős hányada a boldogsága „megteremtésére” anyagi, tárgyi „kárptólásokat” kap a jó anyagi körülmények között élő szülőktől. Ők boldogok? „Nagyon szeretném, ha a legújabb gördeszka helyett beszélgetnének velem, de erre soha nincs idő”, Amikor a kicsi nem beszél csak jelez és mi ezekből a jelekből következtetni tudunk, Milyen kár, hogy amikor már beszél (beszélne) és megfogalmazza szorongásait, véleményeit, nincs időnk meghallgatni. A boldogság érzés éhez szükséges szeretetteljes beszélgetésre nem szabadna sajnálni azt az időt, amellyel pénzt teremtünk a tárgyas „kárptólásokra”. Azért is meg kell próbálnunk, hogy sok kis és nagy gyerek válaszolhasson a boldogságához szükséges feltétel kapcsán így: „A kutyám és a szüleim száz évig éljenek!”

dr. Farkas Katalin – dr. Lajkó Lajosné

SZÉKI IRATOSOK

Találkozások története

- A moldvai csángó magyarokról
- Válasz egy levélre

"Hányszor leírták, elmondták már, hogy kisebbségben élő népcsoportok csakis úgy maradhatnak fenn, ha vallásukat, anyanyelvüket, hagyományos kultúrájukat ápolhatják, s ezekhez való kötődésük mindenki számára oly természetes, mint a lélegzéstétel. Ám, hogy ez hányszor fullad szomorú sóhajtásba, ki tudná megszámolni? És sóhajtásból fordul aztán bújdosó keserves dalba, imába, áhítatos fohászbba, de vidám kötekedő mondókába, szerelmes énekbe is... mert a léleknek is kapaszkodnia kell valamibe, hogy el ne essék. A léleknek, mely lehet hétszer árvább mindenkinél, mégis büszke és gazdag marad mindaddig, míg saját árvaságához való jogát meg tudja őrizni."

Kozma Mária

Egy ilyen idézet után nagyon nehéz egyetlen szót is leírni, egy ilyen találkozás után nehéz, szomorú „Nélkülük” élni!

Csongrád megyében jártam a múlt évben: Szentes, Csongrád, Hódmezővásárhely és végül Szeged városában találok a megye nagyon sok pedagógusával. Meghívásra érkeztem valamennyi helyre. Mindenütt bemutató órával egybekötött előadás szerepelt a napirenden. Olyan nagy volt az érdeklődés a módszer iránt, hogy 2 első osztályban kellett megtartani az órákat. Minden alkotó számára felmérhetetlen öröm az, ha látja azt az érdeklődés mögötti tiszteletet és megbecsülést is, ami a személyét illeti. Ezt én mindenütt érzem, s lelki megnyugvással értékelem, hogy nem éltem hiába!

Az utolsó előadás Szegeden volt, ahová immár harmadszor hívtak meg módszerem egyik lelkes követőjének, Keneseiné Eperjesi Jusztinának közbenjárására a Pedagógus Továbbképző Intézet. Ez az

utolsó már a nyári szabadság idejére esett, de a nyaralás, pihenés időszakában is 114 nevelő jelentkezett a háromnapos továbbképzésre.

Ezen a továbbképzésen azonban különös dolog történt. Az intézet vezetői közölték velem, hogy 8 Erdélyből érkezett pedagógus ismerkedni szeretne a módszerrel. Nagyon megtisztelőnek és felemelőnek éreztem ezt az érdeklődést. A kezdő nap reggelén elsőként találkoztam velük. Egy-két perces bemutatkozás és a szokásos udvariassági köszöntések után már úgy éreztem, mintha régi, kedves ismerősként üdvözöltem volna őket, olyan szuggesztív erővel hatott rám a jelenlétük. A 3 nap alatt elég volt csak Rájuk pillantanom és azonnal megsokszorozódott bennem a tenniakarás. Tisztelettel elnézést kell kérnem a szegedi előadás magyar hallgatóitól, kedves Kollégáimtól, akik ugyanolyan, szinte velem „együttlélegző” érdeklődéssel hallgatták előadásomat, hogy most csak Róluk írok, a határon túli Pedagógusokról. Azokról a Nevelőkről, akik fáradságot nem kímélve eljöttek Magyarországra, hogy pedagógiai módszerkultúrájukat gyarapítsák.

A hárem nap alatt nem győzték kifejezni hálájukat azért, hogy itt lehettek, és megismerhették ezt a módszert, amelynek - szerintük - határon túli legnagyobb érdeme a gyermekközpontúság és a hihetetlennek tűnő, teljesen új hangösszevonási metodikai vonal. Elmondták, hogy elviszik Erdélybe mindazt, amit itt hallottak.

A továbbképzés véget ért, és közeledett a búcsúzás pillanata. Megköszöntem kedvességüket „Erdély küldte” ajándékaikat, és jó munkát, sok sikert kívánva búcsúztam. Ők így! „Az Isten áldja meg minden lépésedet!” Hazamentek.

Szeptemberben elkezdték a munkát saját maguk által készített eszközökkel az itt tanultak alapján. Úgy dolgoztak és olyan eredményeket értek el, hogy munkájukra szinte egész Erdély felfigyelt. A hír szárnyra kelt és hamarosan engem is megtalált. Leveleket kaptam, majd jelentkezett az akkor alakuló Magyar Pedagógiai Kamara alapító tagja, Fodor Elek úr és kérte, hogy fogadjak kb. 400 erdélyi pedagógust Magyarországon. A hír megdöbbenett, de az első csoport fogadásában megegyeztünk.

Így történt! Megérkeztek Püspökladányba, ahol Fodor Elek úr és én vártuk a csoportot. A találkozás gyönyörűségét nem lehet leírni! Indultunk Battonyára a bázis iskolámba. A kézhez kapott névsor láttán azonban egy kicsit megijedtem, mert a három megye szinte minden iskolatípusa képviseltette magát: líceum, kántorképző főiskola, középiskola, általános iskola felső és alsó tagozata; óvónők, diákok egyaránt. Úgy éreztem, óriási felelősséget követel tőlem ez a csodálatos pedagógiai kavalkád, hiszen úgy kell az előadásaim sorozatát vezetnem, hogy mindenkinek a szívéig és az értelméig eljusson az, amit mondok.

Öt napon keresztül megállás nélkül folyt a továbbképzés. A 7 bemutató óra, a 40 órás előadássorozat úgy zajlott le, mintha színházban lettünk volna. Szent áhitattal figyeltek, és tapsoltak, tapsoltak. Az SOS-es gyermekek, a battonyai pedagógusok s én ennyi tisztelet, hála és emberi nagyság láttán csak sírni tudtunk. Velük együtt. Miért volt érzelmileg is ilyen fűtött a találkozás? - Erre adjon választ az általuk írt nyílt levél.

Levél az erdélyi pedagógusoktól

1991. január 7-11. közötti időszakban nyolcvanöt erdélyi magyar pedagógus ismerkedett meg Tolnai Gyuláné új tanítási módszerével. A pedagógus találkozóra a Békés megyei Battonyán került sor. Szívből örülünk a találkozóznak, amely lehetővé tette számunkra a Tolnainé-féle tanítási módszer elméleti és

gyakorlati megismerését, valamint a battonyai bázis iskolában élő és dolgozó pedagógus kollégáink fantasztikusan eredményes tevékenységébe való betekintést.

Most, a XX. század utolsó évtizedében az oktatási módszereknek is meg kell újulniuk ahhoz, hogy a XXI. századra készíthessük fel a ránk bízott emberremenendőket. A Tolnainé-féle módszer lényegét abban látjuk, hogy a gyermek áll a figyelem központjában, személyiségének szabad kibontakozása, képességei fejlesztésének biztosításával.

Úgy véljük, hogy eddigi oktató munkánk kudarcait - a rossz artikuláció, pontatlan olvasás és helyesírás - kiküszöbölhetjük ki az új, komplex módszer segítségével. A módszer újszerűsége tömören a következőkben foglalható össze:

Dallamvonalas hangösszevonás, a hangok vendégeskedése szavak olvasásához, a magánhangzók kiemelése olvasásban, írásban, artikulációs gyakorlatként, és a gyors, pontos olvasás a programozás segítségével. A programfal kínálja szinte korlátlan lehetőséget kihasználva a pedagógus úgy vezetheti az órát, hogy a gyermek szinte játszva jut az ismeretek birtokába. Az édes anyanyelv muzsikája, ritmusa, helyes írásunk szabályai, az artikuláció, a beszéd tisztasága együtt rögzítődik a gyermekben. Logikus, alkotó gondolkodásra készítet, biztosítja az azonnali sikerélményt, és a felfedezés örömét nyújtja a gyermek számára. A pedagógus és a gyermek között oldott, közvetlen kapcsolat alakul ki a tevékenység során, s ez kiküszöböli az unalmat, fáradékonyságot.

Tolnai Gyuláné negyven éves nevelői tapasztalata, kivételes pedagógiai érzéke sűrűsödik ebben a módszerben. Személyében kivételes tanítói egyéniséget ismerhettünk meg, akiben a pedagógiai hozzáértés alapos tudományos ismeretekkel és szuggesztív erejű, meleg emberséggel párosul. Előadásai során neggyőződhattünk arról, hogy ebben a munkájában a maga emberközpontú szemléletét valósította meg. E szemlélet a módszerrel dolgozó pedagógustól is új hozzáállást követel: „Szépen emberül” dolgozni, úgy, hogy a közösen végzett játékos tevékenység során szinte észrevétlenül haladva az ismeretek útvesztőjében birtokba vegyék a világot. Ha e módszer „polgárjogot” nyer az iskolában, az nem lesz többé a szorongás, a félelem, a kényszer komor börtöne a gyermek számára, hanem olyan alkotó műhely, amelyben a tanuló szabadon valósíthatja meg önmagát.

Nem véletlen az, hogy a Tolnainé-féle módszer keleten és nyugaton is egyre inkább teret hódít, hiszen lehetőséget ad a pedagógusnak arra, hogy a saját egyéniségének megfelelően alkotó módon alkalmazza. Arról is értesültünk, hogy a battonyai román tannyelvű iskolában rövidesen sor kerül a módszer adaptálására.

Szerencsés egybeesés volt, az új, komplex módszer megismerésével egyidőben Kállai Eszterrel, a „Szépen magyarul, szépen emberül” mozgalom elindítójával való találkozó, mely tudatosította bennünk, hogy az elkövetkezőkben az élet, a szeretet iskoláját kell megvalósítanunk, amit ő ebben a módszerben felfedezett.

Úgy érzem azóta, hogy felmérhetetlenül értékeesebb, gazdagabb lett az életem, de egyben szegényebb is. Szegényebb, mert nagyon hiányoznak! Hiányzik tiszta jellemük, a szakma iránti rajongásuk, igazi magyarságuk, egyszóval hiányzik emberi nagyságuk. Szintén csodának tűnt előttem, hogy mennyire tisztelik hagyományaikat. A mindennapi beszédük tele van népi bölcsességekkel: szólásokkal, közmondásokkal, találós kérdésekkel. A népköltészet, a népszokások, szóval minden, ami igaz,

hamisítatlanul a birtokukban van. Nagyon boldog vagyok, hogy a most megjelenő tankönyvcsaládom ilyen alapokon áll.

Éreztem, hogy már 1. osztálytól kezdve be kell lopnom a könyvekbe azt, ami a legnagyobb értékünk. Köszönöm Nektek erdélyi Kollégák, hogy hitet adtatok, megerősítettek abban, hogy én az egyszerű gyakorló pedagógus valami olyat kezdtem el, amit nem lehet folytatás nélkül hagyni! Ígéretemhez híven tavasszal találkozunk Erdélyben! - de addig is hallom csodálatos közös énekléseket: az Egyházi népénekeket, az Archaikus népi imádságokat, a Keserveket, a Népballadákat. Hallom a gyönyörű versek előadását, s köztük azt, amelynek egy részletét a számomra emléknék szánt és átadott Széki iratosok c. gyűjtemény első oldalára írtatok.

„Aki megért
s megértet,
egy népet
megéltet.”

(Kányádi Sándor)

Hálával és szeretettel az erdélyi tanítóktól.

Első perctől fogva éreztem, hogy megértettetek, de azt is tudtam miért. Ezért kívánkozik ide az az idézet is, amellyel én búcsúztam Tőletek.

„Mindenik embernek a lelkében dal van,
és a saját lelkét hallja minden dalban;
és akinek szép a lelkében az ének
az hallja a mások énekét is szépnek.
(Babits)

Szívből köszönöm az emlékként hagyott feljegyzések mélyértelmű gondolatait, az újságok szerkesztőseihez küldött nyílt leveleteket, a csodálatos erdélyi képeket, melyekből közlök egyet-egyét azért, hogy mindenkivel megoszthassam azt a tisztességet, amely engem ért.
(Az itt bemutatott feljegyzések, képek, emlékirat dokumentumok ezért lettek kivágva a könyvekből.)

Boldva, 1991. január 26.

Tolnai Gyuláné nyugdíjas tanító

MENNI VAGY NEM MENNI, EZ ITT A KÉRDÉS

Híradás a Független Pedagógus Fórum választmányi üléséről

Január 26-án szombaton délelőtt a Mester utcai Szent István Közgazdasági Szakközépiskolában tartotta szokásos megbeszélését az FPF választmánya.

Az ülések nyitottak, így most is 35-en hallgattuk meg az iskolaigazgatók kinevezésével kapcsolatos kérdésekről Liskó Ilona szociológust, az Oktatókutató Intézet munkatársát. A közérdeklődésre való tekintettel előadását az alábbiakban ismertetjük.

Ki kit váltott?

A magyar iskolarendszer sarkalatos problémája az igazgatók személye - indította mondandóját Liskó Ilona. 1985-ben kezdtek egy vizsgálatba Andor Mihállyal. Több empirikus kutatást végeztek az 1984/85, az 1985/86-os tanévben arról, hogy az 1985-ös oktatási törvény szellemében ki kit váltott az iskolaigazgatói székben. Megnézték ezen vezetők pályaképét, és az ehhez kapcsolódó iskolavezetési stratégiákat. A kutatást általános iskolákban végezték. Ha az adatfelvétel szociológiai értelemben nem is volt reprezentatív, mégis alkalmat adott rendszerezésre, következtetések levonására.

A legfőbb ilyen következtetés az volt, hogy a 80-as évek közepére a reformirányzat erősödése ellenére sem voltak olyanok a személycserék, hogy jelentősen átalakulhatott volna az iskolák vezetése. Az igazgatók 3 nagy csoportba voltak sorolhatók.

Káderigazgató: Mozgalmi háttérrel kerültek a vezetői székbe, rendszerint „ejtőernyősként”. De ebbe a kategóriába sorolható az ún. „belső káder” is, aki nem dolgozott máshol csak iskolákban, de ott párttitkár volt, vagy tanácsi és politikai funkciót is betöltött a tanítás mellett, és ezen mozgalmi karrier végállomásaként lett igazgató. Végül ide tartoznak a „káderfeleségek”, akiknek férjük beosztása volt az ajánlólevél. Ezen kategóriába volt sorolható a 80-as évek derekán leköszönő igazgatók fele, míg azt követően is az 1/3-a.

Az adminisztrátor-igazgató: szakmai kompetencia nélkül, a káderhiány okozta ür kitöltéseként alkalmazkodó képességük révén nyerték el a hatalom bizalmát. Az iskolai bürokráciát, az iskolai rendet tekintették a legfontosabbnak, a papírmunkát tökéletesen végezték, de szakmai tekintetben nem álltak a helyzet magaslatán.

A szakember-igazgató: Az ide sorolható vezetők is két csoportba tartoznak:

1. Az autokrata szakemberek:

a régi pedagógusképzés hagyományait folytatták. Szakmailag nagyon igényesek, de az egyszemélyi igazgató vezetéshez ragaszkodó paternalista modell képviselői.

2. Szakmailag igényes, demokratikus értékeket követő szakemberek, akik a vezetést testületi szinten mind szélesebb körre terjesztették ki.

Összefoglalóan: a 80-as évek közepén - ha kis mértékben is - mégiscsak elkezdődött valami demokratizálódás az iskolákban.

Kiskapuk az 1985-ös oktatási törvényben

1986-ban Liskó Ilona és Andor Mihály annak a kérdésnek néztek utána, hogy milyen változást hozott az iskolákban az 1985-ös oktatási törvény, különös tekintettel az igazgatói kinevezéssel kapcsolatos vétőjogra. Hatásvizsgálatot végeztek általános- és középiskolákban.

Az eredmények azt mutatták, hogy a törvény felülről elképzelt demokratizáló szándéka megtört a politika és az intézményrendszer ellenállásán. Ehhez hozzájárult, hogy a törvény végrehajtási utasítása egyezkedések és kompromisszumok révén jött létre, és ez egy jó pár „kiskaput” hagyott nyitva a pártállam hűségesei öreinek:

PI: - a tanácsok előre szelektálhatták a pályázatokat

- a felettes hatóságok véleményezték, és ezzel egyértelműen orientálták a munkáltatókat (pl. megyei, fővárosi)
 - a társadalmi szervezetek előzetesen véleményezték a pályázatokat, ami egyértelmű pártfelügyeletet jelentett
 - a vezetői kritériumok közé beépítették a politikai megbízhatóságot.
- A gyakorlat azt mutatta, hogy ezek a „kiskapuk” tökéletesen működtek: biztosították a változatlanságot.

Nincs különbség

Az új pályázatokat a régiekhez hasonlítva egyszerűen nem látszottak lényeges különbségek. A változásnak két érintett társadalmi csoport is ellenállt:

A tanácsi vezetés ereje teljében a régi mechanizmusok szerint működött. A maguk számára nem tartották kötelezőnek a törvény előírásainak a betartását, sőt érdekeiknek megfelelően manipulálták a választásokat.

Ugyanekkor, tehát a 80-as évek közepén még a pedagógusok is borzasztó szkeptikus képet mutattak. Szinte senki sem hitte el közülük, hogy valami változás bekövetkezhet. Ahol valami mégis történt, ott a pedagógusok eljutottak a káderigazgatók elutasításáig. Ezeken a helyeken lassan elindultak a tantestületek a demokrácia felé.

Rendszerváltás

A pártok oktatási programjába kezdettől bekerült az igazgatók lecserélésének kérdése. Az állóvíz megzavarását ezzel képzelték kezdeni, a bizalmi szavazást sürgették. Ezzel a jogos igénnyel végig szemben álltak a szakma képviselői; megrázkódtatástól félve az iskolákat az igazgatók várható 1/3-ának leváltásával számolva. Ugyanakkor kifejezték- azt az ellenérzésüket, hogy a felülről indított kampány politikai színezetet adna az akciónak, és megint nem a szakmaiság irányítaná a folyamatot. A gyakorlat azt mutatja, hogy nincs is megfelelő kínálat igazgatókból, az egy iskolára eső pályázatok átlaga mindössze 1,3.

A káderigazgatók sorsa

Végül érdekes volt annak a kis mintából készült (20 fő) vizsgálati tapasztalatnak az összegzése, mely az 1986-os felmérés káderigazgatóinak sorsát nézte meg most, a rendszerváltás után.

Akiket nyugdíjaztak

Egy részük megkeseredett, kifejezetten frusztrált állapotba került, nem tudtak átállni, megmaradtak konzervatív baloldalinak. A pártok közül az MSZP-ről van a legrosszabb véleményük, amely szerintük szétverte a „pártot”. Többségük időskorú, és általában nyugdíjazták őket.

Reformkommunisták

A másik csoportba sorolhatók az aktív reformkommunisták. Akár beléptek az MSZP-be, akár nem, baloldali érzelmű reformkommunisták lettek. A demokrácia híveiként lépnek fel.

Akik a szakmát választják

A harmadik kategóriába sorolhatók azok, akik elfordultak a politikától, kijelentik, hogy soha többé nem lépnek be egy pártba sem, örülnek, hogy az iskola végre politikamentes, arccal a szakma felé fordulnak. Megpróbálják bebizonyítani, hogy jó szakemberek, pályázatokat írnak, változtatnak korábbi vezetési módszereiken.

Akik mentek

A 20 igazgató fele nyugdíjba ment, vagy elment máshová tanítani, nem maradt saját iskolájában. Anyagilag nem szenvedtek hiányt, sikerült még a pótlékukat is, átmenteni új fizetésükbe. De leromlott a közérzetük, társadalmi presztízsük, életnívójuk (bizonyos kedvezmények, előnyök megvonása miatt). Kudarcosan, sérülten élik meg a „bukást”.

Akik maradtak

Megmaradtak igazgatónak azok, akik át tudtak váltani a szakmára, akiknek személyes kvalitásai kellő tartalékot jelentettek szakmai tudásuk aktivizálására. És végül maradtak azok is, akiknél nem volt jobb. A testületek itt úgy gondolkodtak, hogy legalább öt ismerik, és most már úgyis meg fogja húzni magát. A kérdés tehát továbbra is az, érdemes-e megrengetni az iskolákat egy „nagyakarítással”, amikor talán már csak ott van káderigazgató, ahol sikerült „átváltoznia” szakemberré, vagy ahol nincs helyette jobb?

A tantestület véleménye legyen a döntő

A most készülő oktatási törvény mennyiben változzon a 85-öshöz képest?

Liskó Ilona szerint csak a „fékeket” kell megszüntetni. Az igazgatók kinevezési jogát az önkormányzat gyakorolja, de minden pályázatot előzetes véleményezések nélkül el kell juttatni a tantestületekhez. Az önkormányzatok még gyakorlatlanok, a pedagógusoknak saját és iskolájuk védelmében az igazgatók kinevezésével kapcsolatos egyetértési joghoz ragaszkodniuk kell. Ne lehessen igazgató, aki a tantestületben nem kapja meg az 50 % plusz 1 fő szavazatát. Ha több ilyen pályázó van, döntsön az önkormányzat.

Liskó Ilona előadását lejegyezte Barlai Róbertné

**Az 505-ös a XXI. Századra készül
Mi lesz veled szakmunkásképzés?**

Míg a gimnáziumok nyelvi tagozatok létesítésével, különféle tudományok megalapozásához szükséges programok bevezetésével, profilváltás nélkül tudják átvészelni az oktatásügy válságát; a szakmunkásképzés az összeomlás küszöbéhez érkezett. Az elmúlt évek megoldáskeresése elsősorban a színvonal emelésével, valamint a gyerekanyag szelektálásával volt elfoglalva, drasztikusan jelentkezett a másik oldal, a termelőágazat tényezőinek drámai változása. Szembe kell néznünk a sokak számára tragikus következménnyel, hogy az iparnak nincs szüksége azokra a szakmunkásokra, akik a hagyományos profilú intézetekben végeznek.

- Mi lesz velük és mi lesz az iskolával? - kérdezzük Babal Zoltánt, a szekszárdi 505. Ady Endre Szakmunkásképző Intézet és Szakközépiskola Igazgatóját.

- A kérdés első részére bizony nem tudok tisztességesen kielégítő választ adni. A helyzet sokkal bonyolultabb annál, hogy egyértelműen megfeleljek erre. Hihetetlen mérvű átalakulásnak vagyunk szemtanúi, miért lenne a szakmunkásképzés kivétel ez alól? Nem mi akarjuk a változást, hanem az élet kényszerít rá. A vállalatok már nem fogadják végzős fiataljainkat, sőt sorra bocsátják el a hagyományos szakmával rendelkező dolgozóikat is. Hogy az iskola fennmaradjon, lépünk kell. Itt, Tolna megyében, vagy mondhatnám az egész országban megindult a harc a fennmaradásért. És a leendő tanulókért is. Kellene a négyesek, a jó erős hármások, akik képesek megbirkózni az élet diktálta követelményekkel.

A szülőknek meg kell érteniük, nincs más út

Járjuk a szülői értekezleteket, s bizony a nyolcadikosok szüleinek előre megmondjuk, a ketteseket el se hozzák felvételizni. Kemény és kegyetlen dolog ez, de nem tehetünk mást. Ha nem lépünk, mindössze a leendő munkanélkülieket képezzük, akikre semmi jó nem vár. Ez pedig szerintem járhatatlan út.

Alap a specializálódáshoz

- Milyen lépésekkel válaszol erre a kihívásra az 505-ös?

- Elsősorban célunk az, hogy olyan utakat találjunk, melyek valóban a jövő felé visznek, s melyek az elkövetkezendő évtizedek iparosításában minden bizonnyal megjelennek. Ez pedig nyilvánvalóan az elektronika és a magas szintű gépgyártás. A számítógépek bevonulása és mindennaposá válása a közvetlen termelésben, a nagymértékű és rugalmas váltásra képes gépgyártás, valamint ezeknek a rendszereknek a szervezése, gyakorlati lebonyolítása. Összel tehát két új szakot indítunk. Az egyik a mechatronikai technikus, a másik a gépgyártástechnológus szak. Mindkettő ötéves képzés keretében ad technikus végzettséget. Úgy tűnik, ez nemcsak a jövő, hanem már a jelen szakmája is. Azok a vállalatok, ahol sorra bocsátják el az embereket, most azonnal tudnának alkalmazni ezeknek megfelelő képzettségű szakmunkásokat. Bízunk benne, hogy sikeresen döntöttünk, mikor ezt a lehetőséget választottuk.

- Saját ötlet volt, vagy a vállalatok javasolták? Esetleg odafentről sügtak?

- Tudjuk, a jövő egyértelműen az elektronikáé. Ugyanakkor valamiféle szintű gépgyártás mindig lesz. Ezért ezen a két területen kellett lehetőségeket keresnünk. A mechatronikai technikus egyesíti magában mindazokat a tudnivalókat, amelyek az elektronikus és a pneumatikus vezérlés, továbbá ezek rendszereihez tartoznak. Ugyanakkor ismeri az összes alkatrészt, kapcsolódását a részegységeknek. Szorosan kapcsolódik ehhez a számítástechnika, melynek alapelveit el kell sajátítaniuk. Nem a programozást, hanem a szoftverek nagyon profi módon történő kezelését. Öt év múlva, amikor kikerülnek az iskolapadból még nem szakemberek, de, akár nyomdába, termelőszövetkezetbe, gépgyártóüzembe kerülnek, mindenfajta rendszerrel könnyedén megbirkóznak. Az itt végzők pontosan olyan feladatok megoldására készülnek fel, mely a jövő munkahelyein mindennaposak lesznek. Összehasonlítva egy átlagos autószerelővel, aki kész szakemberként el tud helyezkedni egy viszonylag szűk területen, a mechatronikus nyitottsága, sokoldalú képzettsége miatt egy eseti speciális ismeretszerzés után bármilyen területen megállja a helyét.

A tanároknak is változniuk kell

- Ilyen mértékű változás nem mehet végbe a pedagógusok tevékeny részvétele nélkül. Milyen volt a hozzáállása a tantestületnek az új elképzelésekhez?

- Számot vetettünk minden lehetőséggel. A szakmunkásképzés ebben a formában egy-két éven belül megszűnik. Tennünk kellett valamit. Összehívtunk egy, nem is tantestületi értekezletet, hanem inkább egy közös, gondolatébresztő beszélgetést, azzal a címmel „Merre tovább 505?” Nem volt kötelező megjeleni, hiszen 150 pedagógust nem könnyű egybegyűjteni, de akik eljöttek, igen aktívan bekapcsolódtak a vitába. A lehetőségeket, a környező vállalatok igényeit, valamint a minisztérium beígért segítségét figyelembe véve úgy döntöttünk, megpróbáljuk ezt a két szakot felmérni. A gépgyártás-technológus szakkal nem volt különösebb nehézség, már-már több helyen van ilyen képzés. Győrből, Debrecenből kaptunk segítséget. Nem szégyenlünk tanulni a nagyobb tapasztalattal rendelkezőktől. Meglátogattuk őket, s meglepő volt számunkra a szolidaritás, az együttműködési készség szinte megnyilvánulása. A tantervektől a számítógépes programokig mindennel elláttak minket. A mechatronikai technikus képzéssel már jóval több gondunk volt. Ez ugyanis egy meglehetősen új szakma, mindössze Budapesten foglalkoznak vele, ettől a tanévtől kezdve. Ezért a beindításhoz a Mechatronikai Szakközépiskola kollegális segítsége mellett szükségünk volt az Ipari Minisztérium és a Nemzeti Szakképzési Intézet támogatására is. Tantervjavaslataink, sőt óratervvázlataink, szaktanácsaik szintetizálásával alakítottuk ki a mi változatunkat. Nem törekedtünk mechanikus másolásra, iskolánk sajátosságainak figyelembevételével dolgoztuk ki az anyagot. Komoly fejlesztést végeztünk intézetünk tanműhelyében, milliós beruházásunk, valamint az öntevékeny munka során egy minden igényt kielégítő technikai színvonal jött létre. Már most akár harmadéveseket is oktathatnánk.

- Említette a személyi feltételeket. A zökkenőmentes átálláshoz mi kell?

- Tisztában vagyunk a realitásokkal. A jövő megköveteli a tanári kar jelentős mérvű megváltoztatását is. Nyitottabb, jobban képzett szakemberekre van szükségünk. Ezért döntöttünk úgy, hogy saját erőből továbbképző tanfolyamokat szervezünk. Félig-meddig kötelezően 10 kolléga elvégezte a CNC tanfolyamot, s most indul a további számítástechnikai felkészítés. Két német és egy angol nyelvtanfolyamot indítottunk, mely a résztvevőknek ingyenes, nálunk fogják kamatoztatni a megszerzett tudásukat. És még folytathatnám a sort. Kétféle kényszer szüli ezeket a programokat. Ahhoz, hogy a gyerekek megfelelő képzésben részesüljenek, változtatni kell az őket tanítók felkészültségén is. Már nem elég, ha a tanuló egy-egy órás számítástechnikai ismertetést hall, hanem arra van szükség, hogy a rendszereket magától értetődő természetességgel kezeljék bármilyen tanórán. Nyelvet kell tudniuk, mert a nemzetközi együttműködés külföldi tanulást, munkavégzést is lehetővé tesz. Erre pedig a tanároknak is fel kell készülniük. Követnünk kell a változást, mindannyiunknak tanulnia kell. Ha továbblépünk, nem kell egyetlen kollégától sem megválnunk. Aki pedig képtelen követni a kor követelményeit, attól elbúcsúzunk, de csak attól. Nagy várakozással nézünk az új szakok elé. Aki kíváncsi a tapasztalatainkra, azt szívesen látjuk. Az 505-ös így csinálja, lehet csatlakozni!

Csillei Béla

Előkészületben a szakképzési törvény

A tervgazdálkodás körülményeinek megfelelő szakképzési struktúra, mely ideig-óraig képes volt biztosítani az igényeknek megfelelő munkaerőt, napjainkra a szemünk láttára omlik össze. A nagyipari tömegtermelésre felkészített, szűk területre specializált, általános és szakirányú műveltségük hiányosságai miatt önállóan munkások óhatatlanul is perifériára sodródnak. A piacgazdálkodásra

történő áttérés természetszerűleg nemcsak a termelés szerkezetének az átalakítását követeli meg, de jelentős változásokat irányoz elő az oktatás, képzés területén is. A nap mint nap maguk harcát megvívó intézetek egyre sürgősebb beavatkozást követelnek nemcsak saját fennmaradásuk, de a megújulásuk érdekében is. Az eddigi rendszer jórészt csak leendő munkanélkülieket képes kibocsátani. Ez pedig minden résztvevő számára elfogadhatatlan. Mi várható a közeljövőben, kérdezi munkatársunk, Csillei Béla a leendő törvény egyik kidolgozóját, Kerékgyártó Lászlót, a Nemzeti Szakképzési Intézet osztályvezetőjét.

- A mai, átjárhatatlanul merev, valójában már időszerűtlen ismereteket oktató, nullára leírt gépeket használó szakképző rendszer valamennyi oktatási intézmény számára bizonyította reformálhatatlanságát. Új alapokra és konkrét cselekvési programra van szükség. Ennek megfelelően egyeztettek álláspontjukat a szaktárcák, a Munkaügyi Minisztérium, valamint a Művelődési és Közoktatási Minisztérium illetékesei. Ennek során az a vélemény kapott nagyobb hangsúlyt, hogy önálló törvényre van szükség. Bár voltak olyan vélemények, miszerint egy nagyobb oktatási törvénynek legyen ez része, úgy véljük, egy közösen egyeztetett, a csatlakozási pontokat összehangoló, aktív cselekvést követelő Szakképzési Törvény hatékonyabb lesz. Ennek megfelelően vesz részt Intézetünk is a munkálatokban. A kidolgozás megindult, reményeink szerint áprilisban már részletesebb tájékoztatást tudunk nyújtani.

- Mi a koncepciója ennek a törvénytervezetnek? Tapasztaltuk már, hogy a legjobb szándékú elképzelés is zátonyra futott az érdekeltek, a „szenvedő alanyok” bevonásának hiánya miatt.

- Alapvetően más lesz a mostani tervezet, mint az eddigiek. Szakítunk azzal az eddigi gyakorlattal, mely előrevetíti a szebb jövőt, miközben a való élettel semmi kapcsolata nincs. Most, amikor gyökeres változásra van szükség, amit nem mi találunk ki, hanem az élet kényszeríti ránk, csak konszenzuson alapuló program alkotható meg. Szakértők dolgozzák ki, a vállalatok, továbbképző intézetek és a gyakorló iskolák bevonásával. Mindannyian, akik formába önt jók, megfelelő háttérgárdával rendelkezünk, s több mint kétszáz pedagógus, igazgató, szaktanár segíti ezt a munkát.

Legfontosabb a szakképzés csődjének elkerülése

- Magam 15 évig tanítottam szakmunkásképzőben, ma is óraadó tanár vagyok. Számomra elképzelhetetlen a hivatalnoki stílus. A kidolgozó csoportok által elkészített részanyagokat azonnali vitára bocsátjuk, s így alakul a végleges torma. A mindennapi gyakorlat, most azt követeli meg tőlünk, olyan megoldást keressünk, mely elkerülhetővé teszi a szakképzés egy-két éven belüli teljes összeomlását. Fel kell készülnünk az átmenetre, s erre építkezve a továbblépésre. Erre kényszerít minket a középiskolákban lévő demográfiai hullám is. Nem engedhetjük meg, hogy gyerekek tízezrei ne találják meg a nekik legjobban megfelelő oktatási-képzési formát.

- Milyen változást terveznek az iskolarendszer átalakításában? Marad a hagyományos iskolatípus, vagy teljesen új megoldások születnek?

- Akik azt hiszik, hogy az iskolarendszert egyik pillanatról a másikra gyökeresen át lehet alakítani, azok nincsenek tisztában az iskolarendszer tehetetlenségével. A folyamatos haladás érdekében elsősorban a kimenőrendszert kell módosítanunk. A lényeg, hogy a tanuló különféle utakon juthasson el a kívánt végzettséghez. Ehhez pedig minden eddiginél nagyobb fokú önállóságot kell adnunk az iskoláknak. Kísérleteket végezhetnek, regionális, módszertani központok alakulhassanak, melyek nemcsak

kidolgozzák, de közreadják tapasztalataikat. A központi anyagi támogatásokkal is ezt a vonalat kívánjuk erősíteni. Azzal a lehetőségadással együtt, hogy bármely iskola csatlakozhasson a programkidolgozókhöz, átállva egy jobb, megfelelőbb képzésre. A szakképzési törvényben nem a struktúrát legfontosabb rögzíteni, hanem a lehetőségeket. Ne a szabályok rendezzék az életet, hanem az élethez igazodjanak a törvények. Így érhetjük el, hogy végső soron ne a papír, hanem a szaktudás döntsön, kifejlődhessenek olyan képzőhelyek, ahol az ott szerzett tudás messze földön elismert lesz. Ezeket a központokat a Nemzeti Szakképzési Intézet mindenképpen támogatni fogja.

- Mi lesz a szakmunkásképzőkkel? Marad-e a három év a közismereti tárgyak újratanuló szerepével, a felkészületlen, hatalmas hátránnyal érkező gyereksereggel?

- Ezt a képzési formát nem mi akarjuk megszüntetni, hanem a társadalmi, gazdasági változások döntöttek így. Az ipar és a mezőgazdaság a termelési feltételek, valamint a módszerek változása miatt egyre kevesebb hagyományosan képzett szakmunkást tud foglalkoztatni. A hagyományos nagyvállalatok kivonulnak a szakképzésnek ebből a formájából, s gyakorlati hely hiányában az iskolák képtelenek foglalkoztatni a gyerekeket. Ezért a legdrámaibb változtatásokra itt van szükség. Már most is léteznek próbálkozások a 9., vagy 0. osztály bevezetésére, mely esetlegesen kifejlődhet 10. osztályos általános képzéssé is. Akik középiskolába mennek, tehetik ezt a 8. után. A többieknek egyfajta átismétlő, felzárkóztató foglalkozásokon kell résztvenniük, s 1 vagy 2 év után jutnak el a szakmatanuláshoz. Ekkor viszont már nem a hagyományos hároméves oktatásban vesznek részt, hanem az igényeknek, szakma bonyolultságának megfelelően 3-ő hónaptól a két-három évig minden előfordulhat. Az új rendszer átjárható lesz. Amennyiben a diák más szakma iránt érezne vonzalmat, a felzárkóztatás után másik iskolában is megpróbálhatja. Ugyanakkor hasonló lépés lehetséges a szakközépiskolából is. Amennyiben a környező munkahelyek fogadnak pl. hegesztőket, a tanuló 17 éves korában tehet vizsgát. Amennyiben sikerül, mehet dolgozni, de maradhat tovább, készülve az érettségire. Egyértelműen átjárható, a tudást előnyben részesítő iskolákat szeretnénk. A kimenet szabályozása most a legfontosabb, nem a kötelező iskolapadban üldögélés.

Felkészült tanárok, hozzáértő igazgatók

Ehhez azonban változnia kell az oktatásban résztvevő személyek szemléletének is. A vállalkozói szellemű igazgatók, a folyamatosan önmagukat képző tanárok és a megfelelő tudással, pedagógiai érzékkel rendelkező szakoktatók együttesen vihetik át az iskolát az ezredfordulón. A metafizikus gondolkodás mára már megengedhetetlen. A Nemzeti Szakképzési Intézet folyamatosan szervezi a továbbképzéseket, vezetéselméletet, konfliktusmegoldó programokat igazgatók számára, szakmai továbbképzési lehetőségeket pedagógusoknak. A törvénytervezetben javasoljuk, hogy csak képzett, vezetési ismeretekből is vizsgát tett személy lehessen a jövőben igazgató. Tudjuk, sok rossz tapasztalatunk van, aki jó tanár még nem biztos, hogy jó vezető is.

- Mit szólnak ehhez a vállalatok? Lesz-e ehhez pénz?

- Amíg a gazdaság nem indul be, nem lehet radikálisan átszervezni a képzést. A termelősféra mondja meg, hogy mit akar, mire van szüksége. Ezért fog egymás mellett létezni többféle rendszer és az igények, a helyi gazdasági egységek, az önkormányzatokkal együtt mondják meg, mit kell és mit

érdemes fejleszteni. Itt egy nagy önszelekció valósul majd meg, szorosan az igényekhez alkalmazkodva. Azok az iskolák, melyek készen állnak a kísérletezésre, az új befogadására, a többiekénél nagyobb pénzt kapnak az innovációkhoz. Az iskoláknak pályázniuk kell. Tisztességes, nyílt pályázat lesz, szakértőkből álló zsűrivel. A munkáltatói és a munkavállalói oldal képviselőitve megerősített bizottság olyan döntéseket hozhat így, melyet a szakmai közvélemény is elfogadhat.

Kemény valuta, magyar szakembereknek

Mindezek beindítására nem csak hazai erőforrások állnak rendelkezésünkre, de előrehaladott tárgyalások vannak a Világbank képviselőivel is. Mintegy 30 millió dollárra számíthatunk, amely jelentős segítség lesz a beindításhoz. Kitűnő az együttműködésünk különböző külföldi, így az osztrák és a német cégekkel, hivatalos szervekkel. Meglepő mértékben támogatják a magyarországi átalakulást. Pedagógus-továbbképzéseket szerveznek, a költségeket ők állják, már több csoportunk volt Kölnben, Augsburgban, Ulmban. Idén többszáz nagyságrendben fogadnak tanárokat, diákokat megismertetni az ottani oktatási rendszert, iskolákat, tanműhelyeket, új gépeket. Bár tudjuk, ezt egészében nem vállalhatják át, segítségük köszönetre méltó, s elégedettségük a magyar munkások szaktudásával ezeknek a képzéseknek során csak még jobban megalapozódik.

- Mi lesz a lemaradókkal? A tanulni csak nehezen tudó, írni-olvasni alig, folyamatosan figyelni szinte egyáltalán nem képesekkel, a hátrányos helyzetűekkel, legyenek azok testi-lelki sérültek, menekültek, vagy önhibájukból lemaradók?

- Nem veszíthetünk el senkit. Mindenki számára kell megoldást találnunk. Nem véletlenül hangsúlyozom a német modellt, hiszen eléggé közel áll hozzánk. Bár távol áll tőlünk mindenfajta másolás, a jó megoldások átvétele mindenki számára hasznosnak bizonyulhat. Ottjártamkor észrevettem milyen értetlenül kezelik azt az állítást, hogy nálunk sokan nem akarnak tanulni. Ott ismeretlen ez a fogalom. Még a leghátrányosabb helyzetben lévő gyerek is részt vesz valamiféle képzésben. Ha nem megy, kérheti felvételét egy másikra. Minden megoldás jobb, mint a kallódás, a lemaradás. Ezt a képzendők is tudják, mert a közvélemény megveti a resteket. A szakmai „kiképződés” a német alkotmányban deklarált állampolgári kötelesség, amihez azonban az állam minden lehetséges támogatást megad. Ezt a szociális védőhálót megteremteni, és egyúttal a hazai szemléletet megváltoztatni, valamennyiünk közös ügye. Gondunk lesz rá, hogy törvényi garanciát kapjon. Ezt nemcsak mint hivatalos személy, de mint gyakorló tanár is mondom. Mindenkire szükségünk van.

„Ki vagy, Rain Man?”

Átvettük az Óbudai Óvodák c. kerületi lapból

Divatos téma manapság az autizmus. Azok között, akik látták a Rain Man című filmet, sokan úgy vélik, hogy bármikor felismernének egy autista embert, ám még a szakemberek számára is gyakran gondot okoz ennek az állapotnak a felismerése, különösen akkor, ha határesetről van szó. Bár a film felbecsülhetetlen segítséget jelentett a hazánkban is meginduló „autizmus-mozgalom” számára, mégis sok esetben megnehezíti az „öntörvényű” magának való, nevezzük így, „autista-gyanús” gyermekek életét mind szűkebb környezetükben, mind az óvodában vagy az iskolában. Arra a gyerekekre ugyanis, aki egy kicsit más mint a többiek, szívesebben játszik magában, mint társaival, vagy kevesebbet beszél a többi gyereknél, esetleg viselkedése olykor kiszámíthatatlan, könnyen rásütik az autizmus bélyegét.

Néha a sejtés bizonyossággá válik, de gyakran kiderül, hogy az autisztikus viselkedés mögött egészen más ok (lelki trauma, szorongás, érzelmi elhanyagoltság, stb.) rejlik.

Az autizmus, illetve szociális fogyatékoság sajátos tünetegyüttes, amelyet nem betegségnek, hanem állapotnak tekintünk. Az autizmus egy-egy tüneteinek megjelenéséből még nem következtethetünk e sajátos viselkedészavarra, biztos diagnózist csak az eddig ismert 10-15 tünet többségének megléte alapján állíthatunk fel.

Az autizmusra jellemző tünetek súlyosságának különböző foka. Egy képzeletbeli skála egyik végén a súlyos autisták, másik végén a határesetek helyezhetők el, akiről nehezen dönthető el, hogy egyáltalán autisták-e. Őket a megkülönböztető „autisztikus” jelzővel illetjük. Ezek a gyerekek tehát nem igazi, kicsi „rain man”-ek, csak hozzájuk hasonlók. Bonyolítja a képet, hogy az autista gyerekek körülbelül 75 %-ánál, sajnos értelmi fogyatékoság társul a szociális fogyatékosághoz, 25 %-uk viszont szellemileg ép, sőt zseniális tehetség lehet valamilyen területen (zene, matematika, nyelvi képességek, stb.)

S miként a többi gyermek, minden autista vagy autisztikus gyermek egyedülálló és megismételhetetlen személyiség.

Joggal mondhatjuk tehát, hogy a filmből vagy TV-ből szerzett ismeretek nem elegendőek az autizmus felismeréséhez, ezért valamennyiünknek, szülőknek és nevelőknek egyaránt, tartózkodniuk kell a felszínes „diagnózis” felállításától. Ha azonban bárkinek gyanúja támad, forduljon szakemberhez, aki vizsgálatai alapján megerősíti, vagy elveti a különös állapot fennállását.

Az autizmus három éves kor körül már felismerhető. A vezető tünetek: a beszéd teljes hiánya, vagy feltételekhez kötött használata; a szociális környezet iránti közömbösség; a merev ragaszkodás a tárgyakhoz, azok helyéhez és szokásokhoz; indokolatlan dühkitörések, az előre nem látható események, helyzetek kiváltotta súlyos szorongás; bizarr mozgások; a beszédben furcsa szókapcsolatok használata, stb. öt-hét éves korban a legfeltűnőbbek.

Minél előbb fedezik fel az autizmust, annál több esélye van a gyermeknek arra, hogy a korán megkezdett speciális foglalkozások segítségével fejlődése meginduljon. A korai felismerés azért is jelentős, mert az addig önmagukat hibáztató, szorongó szülők végre megnyugodhatnak, hogy a gyermekük állapotát nem ők idézték elő. Egyúttal, ha a gyermek óvodába vagy iskolába jár, a diagnózis ismeretében a vele foglalkozó pedagógus bizonytalansága is eloszlik, a gyermek furcsa viselkedését illetően, így a szülőkkel összefogva sokkal eredményesebben dolgozhatnak a közös cél, a gyerek fejlődése érdekében. Sajnos az autista gyermeket nevelő családok rendelkezésére álló állami intézményes lehetőség a speciális oktatásra, fejlesztésre igen csekély, illetve hiányzik annak ellenére, hogy néhány orvos pszichológus már jó néhány évvel ezelőtt már felemelte szavát érdekükben.

Kevés az autista gyermekek vizsgálatában jártas szakember, és a szakszerű fejlesztést, viselkedésterápiát végző nevelők, oktatók képzése is gyerekcipőben jár.

A hősies erőfeszítéssel megtett első lépések, a biztató eredmények ellenére, röviden összefoglalhatók: A dr. Balázs Anna gyermekpszichiáter vezetésével néhány éve a Gyógypedagógiai Főiskola Pszichológiai Intézetében fogja össze, irányítja és szervezi az egész országban az autista mozgalmat. Kezdeményezésükre jött létre az Autisták Érdekvédelmi Egyesülete, amely elsősorban a szülők öngyógyító szervezete. A Kutatócsoport ezen kívül létrehozta az Autizmus Alapítványt is, amely a kutatás, a

szakemberek képzése és az alapítvány keretében Budapesten létesített gyermekintézmény (óvoda, iskola) anyagi feltételeit biztosítja. A fővárosban egyetlen hasonló intézmény létezik még a Lares Kisszövetkezet óvodája. A jövőben a főváros III. kerületében is szeretnénk az autista gyerekek és családjaik segítségére lenni. Nevelési Tanácsadónk elsősorban az e családok szociális megsegítését, valamint a szülők lelki terheinek enyhítését vállalja fel. A gyermek viselkedése feletti ellenőrzés szüntelen feszültsége, s a környezet értetlensége miatti állandó stressz alatt élő szülők számára csoportterápiás foglalkozásokat tervezünk, amelyeken megkíséreljük közös problémáik megoldásához segíteni őket.

Távlati terveink között szerepel a gyermekek egyéni fejlesztése is.

Vállaljuk továbbá az autista gyermekeket is nevelő óvónők, tanítónők, tanárok számára nevelési, fejlesztési, oktatási kérdésekben egyéni vagy közös konzultációk megszervezését. Az autista gyerekek különösségük ellenére is igen szeretetreméltóak, s a velük való együttlét, nevelésük, tanításuk igazi élmény. Mindazok, akik közel kerülnek hozzájuk, tanúi lehetnek annak a megindító pillanatnak, amikor környezetük általuk össze nem illeszhető mozaikjai egy-egy pillanatra mégis összeállnak, s az idő és a tér szorongató szaggatottsága eltűnik, a világ egésszé és folytonossá lesz.

Egy róluk szóló cikk főcíme, „Nincs helyük a nap alatt?“, talán majd egyszer azt válaszolhatjuk, igenis, van helyük a nap alatt. Ehhez szeretnénk egy kis lépéssel a magunk részéről hozzájárulni.

Bedő Ilona

Nevelési Tanácsadó

III. ker. Zápor u. 27. sz.

Dr. Batthyány Strattmann László

Abból a Batthyány-családból származott, mely évszázadokon át jelen volt a magyar történelemben. Tevékenységük nem ismeretlen a magyar nép előtt. E nemesi magyar család nagy és szerteágazó. Őseit Őrs-vezérig vezeti vissza, kik már az Árpád-házi királyok idején jelentős szerephez jutottak a nemzet életében. Adott híres államférfiakat, bánokat, püspököket, törökverő hadvezéreket, nádort és az első független magyar miniszterelnököt, a szabadság vértanúját. A brutális tett Európa-szerte nagy visszatetszést keltett. Ezért a korabeli Ausztria kormánya egy időre közgyűlölet tárgyává vált a kontinensen. A mártírhálált halt kivégzése helyén örökmécses ég.

Az orvos, aki herceg volt

Körmenden, az ódon Batthyány-kastély parkjában áll egy obeliszk, melyen korábban márványba vésve sorakoztak a család legkiválóbb tagjainak nevei. A németújvári vár nagytermében pedig megtalálhatók: az ősök képei.

A körmendi herceget legtöbben a szegények orvosaként ismerték. A hercegorvos nemcsak szemész volt. A lélek doktora is. Miközben

a szegények szeméről a hályogot operálta, megkísérelte nyitni a gazdagok szemét is. A nyomor látására.

A koldust kórházba küldi. Maga ápolja. Legendás történet: A szeme világát visszanyert betege letérdel előtte, és kezet csókol neki. Ő mellé térdel. - Így most egyformák vagyunk. Köszönjük meg mindketten a jó Istennek.

II. János Pál pápa már az 1988-as burgenlandi lelkipásztori látogatásakor bejelentette, hogy doktor Batthyány boldoggá avatási eljárása folyamatban van Rómában.

A főúri doktor életműve kapcsán egyre többen vállalják hitektől és egyházaktól függetlenül is: a létezés legfőbb értelme embertársainkon segíteni. Kiváltképpen, ha az orvosi hivatásra esküszik fel valaki.

Élete

1870. október 28-án - 120 éve - született Dunakilitin Batthyány József (1897) és Batthyány Ludovika (1882) szülőktől. László a család nyolc fölnevelt gyermeke közül a hatodik

Legifjabb húga Erzsébet emlékezései alapján Laci eleven, bátor, mosolygós kisfiú. Kékesszürke szemeiből sugárzott az értelem, a huncutság. Első drámai élménye a nagy dunai árvíz hatéves korában. Egyik reggel lakóépületük parkját is elöntötte a méteres áradat. Az ablakon keresztül tudtak menekülni: a megmentésükre küldött csónakokkal Köpcsénybe (Trianon óta Kittsee). Az ottani kastély vált ezután életének egyik fő színterévé. Családi tragédia árnyékolta gyermekkorát. Apja és anyja szerelmi házasságot kötött. Az apa azonban ráunt az egyhangú vidéki életre, az egymás után születő gyerekekre, felesége betegeskedéseire. Otthagytta családját. Laci látta, hogy édesanyja nagy fájdalommal senki nem tud segíteni. Édesanyját később vértanúként emlegette és élete végéig őrizte emlékét. Valóságossága alapjait tőle hozta magával.

Az ifjú Batthyány László 1879-1885-ig a jezsuiták kalksburgi (Bécs melletti) intézetében tanult. 1885 és 90 között a kalocsai, majd az ungvári gimnáziumban folytatja tanulmányait, az érettségiig. 1890-1900 közt a bécsi egyetem mezőgazdasági kémiai, filozófiai, asztronómiai, majd orvosi fakultásainak hallgatója.

Az orvosi hivatás iránti hajlama már iskolai éveiben megnyilvánult. Szívesen olvas gyógyszerészi, orvosi könyveket. Otthon kis házi gyógyszertert állít össze különféle ártatlan szerekből. Egy diáktársa kanonok korában úgy emlékezik rá vissza, mint aki sokszor mondta:

- Orvos leszek, és a szegényeket ingyen fogom kezelni.

Vidám és csínytevő. De szeret imádkozni. Gyakran járul a szentségekhez. Szorgalmasan tanulja a hittant. Belép a Jézus Szíve Társulatba, később a Mária-kongregációba. Vallásos könyveket és folyóiratokat olvas érdeklő a szentek élete s az egyháztörténelem.

Ifjúságát sok ígéretes adottság jellemzi, az elhivatottság korai jeleivel. Ismeretkörét szélesíti. Zene, nyelvek, irodalom, történelem, csillagászat, vegyészet, gyógyszerészet, gyógyítás, fényképezés, pszichológia, filozófia.

Apja után neki kellett átvennie a családi birtokot; fél évig felsőfokú gazdasági képzésben vett részt. A bécsi egyetemen bölcsészeti és orvos doktori diplomát szerzett.

1898 novemberében megnősült. Új fejezet kezdődött életében.

FIDELITATE ET CARITATE = hőséggel és könyörületességgel

Klinikai sebészeti gyakorlatát követően modern kórházat rendezett be és működtetett birtokán, Köpcsényben. Fő segítője és asszisztense ifjú felesége volt. Betegei zöme a környék és birtokai szegényeiből került ki. Ingyen, emberszeretetből gyógyított.

Fiatal orvosként ráébredt, mily korlátolt az orvostudomány. 1902-es feljegyzése: „Orvosként, emberként megtettem, mit tudtam, és eröm feszítve, céloom mégsem értem el, téged hívlak Istenem, oltalmazd a betegem. Tudásom határánál, légy velem a betegágnál” Betegeinek egyszerűen csak azt mondta: „Én megoperáltam (kezelttem) – Isten meggyógyította!”

Az orvosi hivatásról így írt naplójában: „Változatos az orvos élete, de tartalommal terhes is. Hiszen az ember saját szenvedésein kívül a másokét is hordozza. Többnyire többet hord, mint ami valóban bekövetkezik. Az esetleges komplikációkat is át kell éreznie. És mégis - olyan üres az orvosnak az a nap, melyen nem segíthet felebarátján.”

„Kolosszális boldogság orvosnak lenni. Ha ezerszer jönnék a világra, akkor sem kételkednék egy pillanatig sem: inkább legyek orvos betevő falat nélkül, mint felebarátomért semmit sem cselekvő gróf.”
Dr. Batthyány László 1915-ben - nagybátyja halálát követően örökölte a hercegi címet és a Strattmann nevet. A Batthyány család hagyományos címere a kicsinyeit vérével tápláló pelikán, alatta az oroszlan, szájában kard. Az örökölt címere jelmondatát FIDELITATE ET FORTITUDINE = hűséggel és bátorsággal; megváltoztatta FIDELITATE ET CARITATE-ra = hűséggel és könyörületességgel.

Az ősök tehetségéből Ő is örökölt. Nagyműveltségű emberré vált. A görög, latin mellett német, francia, angol és olasz nyelven beszélt. Szlovákul és horvátul azért tanult, hogy betegeit anyanyelvükön is megértse.

Puritán egyéniség. Akiket ismert, nehezen tudták köszöntésben megelőzni. Személyiségéből sugárzott a derű, a szeretet. Isten-hívó, aki küldetését a szegények és betegek szolgálatában látta. Felesége nemcsak nagyszámú gyermekei édesanyja, hanem a rendelőben, kórházban munkatársa, asszisztense. Hozzá hasonlóan áldozatos lélek.

1920. Trianon után körmendi birtokán telepedett le. Amikor a békekötés súlyos következményeként Köpcsény is Ausztriáé lett, Batthyány természetesnek tartotta, hogy neki Magyarországon a helye. (Számára - mint nizzai naplójában feljegyezte - a „cara patria”, a szeretett haza mindig Magyarország maradt.)

A körmendi hercegi várkastély egyik szárnyában alapította meg második kórházát. Szemspecialistává válva e kórházában főként szembetegeket gyógyított. Körmendi szemkórházát még igényesebben rendezi be, mint a köpcsényit. Orvosi tapasztalata s határtalan áldozatkészsége mindent előteremtett, amit a szemészeti terápia kívánt.

„Nyisd fel szemeidet és láss!”

Nem tudott minden betegének lelkileg is annyit nyújtani amennyit szeretett volna, ezért „Nyisd fel szemeidet és láss!” címmel kis füzetet írt a kórházát gyógyultan elhagyó betegeinek, hogy emléket és egyben lelki erősítést adjon. Az orvos-beteg kapcsolata „lélektől lélelig” épült. Az embert látta a betegben, a testvért mindenkiiben, leginkább a legszegényebbekben. „Megint egyszer egészen egyedül tartottam rendelést. Igazán örültem neki. Bár asszisztensnőm derék, szorgalmas kollégina -, de úgy

megszoktam az önálló munkát, hogy szívesen állok közvetlenül szembe az én kedves betegeimmel, lélektől lélekig. -Annyira megvan bennem az a belső érzés, hogy az én lelkem együtt rezeg a betegével, gondjaival, szenvedéseivel. Mindjárt megvan az az érzése: ez segíteni akar rajtam, megérti bajaimat, szeret, Istenre alapozott felebaráti szeretettel” A férfi életének összetevője volt a házikápolna - Köpcsényben és Körmenten is - a napi szentmisével és szentáldozással.

Batthyány és családja

Felesége Coreth Mária Terézia grófnő, becenevén Misl, aki hitves, édesanya s legbensőbb munkatársa. Férj és feleség mindent apróra megbeszél. Házasságuk boldog. „Napról napra jobban szeretjük egymást. Kilencéves házasságunk óta egy test és egy lélek vagyunk.” (Nizzai napló). A gyermekáldást elfogadta a Batthyány házaspár. 14 gyermekük született (3 kiskorában meghalt).

Amikor fárasztó munkanap után a családi körben megjelent, gyermekei örömittasan futottak hozzá. Örült, aki először csókolhatta meg Papi kezét. Gyermekeik inkább édesanyjuktól tartottak. Az apának megalapozott tekintélye volt. Rajongva szerették. Bizalmas, őszinte viszonyban voltak vele. Egyik-egyik gyerekekkel arról beszélgetett, ami éppen érdekelte. Nem volt engedékeny. Apaian tette szóvá még a kisebb hibákat is. Szemrehányást a gyerekek inkább anyjuktól, büntetést azonban csak apjuktól kaptak. Szigorú, igazságos, de szeretetteljes módon büntetett. Természetes volt a büntetés megköszönése. Az ügy ezzel lezárult. Később nem térnek vissza rá.

Adventben üres jászolt állítottak. A gyerekek ebbe várták Jézuskát. Minden gyereknek báránkjája volt a jászolt körül. Jobb viselkedésű gyerek báránkjája közelebb került a jászolhoz, a rosszabbé távolabb. Karácsonyestén az állt legközelebb a kis Jézuskához, aki legjobb volt.

A felebarát szolgálata

Betegei kik elhagyhatták kórházát, Jézus Szíve-képet is kaptak tőle ajándékkul, rajta a szöveggel: „Vidd emlékül ezt a képet a köpcsényi kórházból, és ha úgy érzed, hogy hálára vagy kötelezve irántunk akkor imádkozzál értünk.”

Batthyány László élete mintegy öt évtizedét köpcsényi kastélyában élte. Bécsi diákéveit leszámítva úgyszólván egész életét Nyugat-Magyarországon élte (Trianonig Köpcsény is magyar volt). P. Boegle írta róla: „Különösen a magyar történelmet szerette. Hasonlóképpen kedvelte a magyar dalokat, a magyar irodalmat. Igazi hazaszeretetet élt szívében.” A hercegasszony - férje kedvében járva - megtanulta a nem könnyű magyar nyelvet; tanúbizonyságát adva a herceg magyar hazafiságával való teljes rokonszenvének.

A trianoni határok következtében a herceg 1921-ben 30 évre díjtalanul bérbe adta köpcsényi kórházát. Kikötötte - ha ott jár - joga legyen a betegeket kezelni, operálni. Károly fia később eladta a tartományvezetőségnek. A bejáratnál Batthyány szép mondása volt olvasható: „Gott gibt der Arbeit hier den Sengen und Lohn im anderen Leben.” (Isten a munkára itt áldását adja, a jutalmat a másvilágon osztja.)

Körmenten 3 műtési és 3 rendelési nap volt hetente. A kórházban mindig telt ház. A hercegasszony itt jobbkezének számított. Ha családi kötelezettségei engedték, a kórházban munkálkodott. A betegápoló nővérekkel együtt segédkezett a műtétéknél. Rendelésekkor ő intézte a szemüvegrendeléseket betegeknek.

1923. november 10-én érkezett ezüstlakodalmához a Batthyány házaspár. A Szentatya - a betegek közt és a katolikus sajtó terén szerzett érdemeiért - Aransarkantyús-renddel és dicsérő okirattal tüntette ki. A kitüntetést az ünnep délutánján a pápai nuncius Körmenten adta át. Előtte csak egy magyar kapta e magas pápai kitüntetést. Akkor a világon mindössze 22 birtokosa volt. Schioppa nuncius így tájékoztatta a pápát: „A magyarok azt tartják, hogy szent ember, és én biztosíthatom szentségedet, hogy valóban az is!” Ennek a kitüntetésnek ő is örült. Rómában járva rendszerint kihallgatást kért a Szentatyánál. A kihallgatásokat legnagyobb lelki élményei közé rangsorolta. Különösen X. Pius pápát tisztelte és szerette.

Orvosként, magas társadalmi állása mellett, testi-lelki erőit, tehetségét, vagyonát a szegények, a lelki elesettek szolgálatára áldozta. A felebaráti szeretetet, a lelkek iránti buzgalom a szociális érzés példáját nyújtotta.

Gyógyult betege elbocsátásakor annak örült, ha ő hálálkodás helyett így köszönt el: - Isten fizesse meg, doktor úr! - Honoráriumot nem fogadott el senkitől. Az ápolónőknek is megtiltotta. Kedvencei a szegények voltak, kiket nagylelkűen segített. Betegei és szegényei mellett minden ember iránt szeretettel viseltetett.

A műtőasztalnál gyorsan, de higgadtan dolgozott. Közben betegét kedves szavakkal biztatta. Megkövetelte a legnagyobb tisztaságot. Rendkívüli körülmények közt is feltalálta magát. Balesetnél segített, útközben vagy vadászaton. Orvosi táskája nem maradt el kezéből.

Diplomáját általános orvosként szerezte. Szemész szakorvossá képezte magát. Rászorulóknak azonban húzott fogat, operált, vezetett szülést.

Miként látták a betegek a „hercegorvos” munkásságát? Hátalatt szívvel. Idős asszony visszaemlékezése: „A második elemi iskolából maradtam ki júniusban, amikor bal halántékomon keletkezett egy tyúktójás nagyságú daganat. Itt, Szombathelyen az Emberbaráti kórházba vitt el édesanyám, ahol dr. Gyuk főorvos vizsgált meg és kijelentette: - nem vállalja a daganat megoperálását. - Viszont ajánlotta, hogy vigyen el édesanyám Körmentre a hercegorvoshoz, aki meg tudja gyógyítani betegségemet. Nővérem kísért el a herceghez. Az előszobában sokan váraakoztak. Mikor kijött a Herceg Úr, mindjárt észrevett és behívott a rendelőbe. Megvizsgált. Azt mondta a nővéremnek, hogy fölvesz a kórházba, mert kicsit veszélyes lehet az operáció, mivel a daganat a halántékon van. Mindjárt neki is állt az operálásnak. Kedvesen bátorított, hogy ne féljek. Kérdezte, hogy voltam-e már elsőáldozó és szeretek-e templomba járni. Közben egyik segítsége már nyírta is a hajamat. A daganat körül a Herceg Úr borotválta le a halántékomat. Állandóan társalgott velem. Éreztem, hogy valamit fúj a felületre. Fagyasztotta. Mondta, hogy fogjam a kezét, és bízzuk magunkat az Úr Jézusra. - Na, rendben vagyunk! - Máris kötötték körbe a fejemet. Nővéremet behívta, akivel közölte: pár napig ott tart a kórházban. Néhány napot töltöttem ott. Naponként megnézte a fejemet. Kedves volt hozzám. Igen megszerettem. A kórházból kijöve még 3-4 naponként jártam hozzá kötözésre. Mindig szívesen mentem a várba. Amikor végleg búcsúzott tőlem, édesanyám megkérdezte, mivel tartozik. Ingyen gyógyítja a betegeket. Mindenki tudta. Nekünk sem kellett fizetnünk. Annál több buzdítással látott el bennünket: bízzunk mindig az Istenben, akkor semmi rossz nem történhetik velünk. Búcsúzásul egy kis keresztet rajzolt homlokomra.”

Orvostudós, aki haláláig tanul, képezi magát

Nem csupán kórházában, rendelőjében jótékonykodott. A gyógyító munkával párhuzamosan több alapítványt tett a magyar egészségügy fejlesztésére. Modern hazai és külföldi könyveket, folyóiratokat járatott. Újabb elméleti szakismeretét azonnal a gyakorlatban alkalmazta. Felismerte az orvostudomány fejlődési irányát. Radiológiával is foglalkozott. Volt röntgengépe. Figyelemmel kísérte a szemészet fejlődését. Részt vett kongresszusokon, tudományos üléseken. Szakcikkeket küldött külföldi lapokba, folyóiratokba. Beszámolókat írt gyakorlatáról. Azokat nyomtatásban megjelentette. Politikai szerepeket nem vállalt. Elhárította magától. Semmiféle párthoz nem tartozott. Kizárólag orvosi hivatásának élt. Soha nem kereste a címeket, kitüntetések. Ellenkezőleg. Azonban nem térhetett ki, hogy lovagja volt az Aranygyapjas Rendnek, a Magyar kir. Szent István Rendnek a Pápai Aranysarkantyús Rendnek, cs. és kir kamarás volt, a főrendiháznak s a Kir. Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a hitbizomány birtokosa és örökös Vas megyei főispán volt.

Szegényen és szerényen élő herceg

Családtagjai, gyerekei leginkább orvosi köpenyben vagy egyszerű ruhában látták. Egy öltönyt addig hordott, míg el nem viselte, vagy egy szegény nem érkezett, akinek odaajándékozta. Az öltözet számára közömbös volt. Mielőtt a rajta lévő cipőjét szegénynek kívánta adni, megkérdezte, hogy jó-e még ahhoz, hogy szegénynek adja. Felesége kérésére készíttetett magának új ruhát vagy cipőt. Külsejét azonban nem hanyagolta el. Az egész család is igen egyszerű volt. Ismeretlenek voltak náluk a nagy fogadások. Díszmagyart ritkán vett magára. Csak mikor a főrendiház, később a felsőház ünnepélyes ülésein elkerülhetetlen volt. Nem érezte, hogy főrangú körökből való. Gazdagsága ellenére is szegény volt, mert nem ragaszkodott földi kincsekhez. Emberi tökéletességre törekedett. Feladott magának erénygyakorlatokat. Szinte gyűjtötte a jócselekedeteket. Egész kórházi működése a jótettek láncolata volt.

A körmendi plébánia templomban nem ült a családnak fenntartott helyen. Egyszerű ruhában elvegyült az ájtatoskodók között. Gyakran a földön térdelt. Senki sem tért ki útjából. Néha föl sem ismerték. Szentáldozásra csengetéskor ő is előrehaladt az oltárhoz. A tolongásban mindig hátrább nyomták. Leginkább az utolsók között áldozott. Örült, ha nem ismerték föl. Sohasem engedett magának kezet csókolni. Egyszer azonban egy idős szerzetesnek ministrált, aki hálából megcsókolta a kezét. Erről így emlékezett naplójában: „Természetesen sohasem engedtem volna meg, ha nem ért volna olyan készületlenül és bánt, hogy egy tiszteletre méltó szerzetes ilyen tiszteletet tanúsított irántam, igazán közönséges ember iránt.”

Papi a jó Istennél van

Batthyány doktor már súlyos beteg volt, mikor ezt írta levelében a betegápolásról: „Sohase nehezteljünk valamiért a betegre. Észre se vegyük, ha talán egyszer kellemetlen szót mond nekünk, ellenkezőleg: ha látjuk, hogy nehézségei vannak velünk szemben, az csak arra ok, hogy - tolakodás nélkül - megkettőzzük szeretetünket iránta. Csakhogy ehhez sok tapintatra van szükség. Egyszer olvastam a tapintatnak egy jó meghatározását: - A tapintat azt jelenti, hogy egészen bele tudjuk gondolni magunkat a másik helyzetébe. - Aztán meg, mint Néri Szent Fülöp mondja, ne gondoljunk mindig az embertárs hibáira. Fogjuk fel azokat emberi gyöngeségnek. - Törjük a fejünket mindig új eszközökön, hogy mindent megkönnyítsünk a betegnek, akkor látja, hogy érdeklődünk iránta, és ez sok örömet okoz neki.”

Életére visszatekintve így összegez Batthyány: „Életem egyik fő feladatának tűztem ki, hogy orvosi működéssel a szenvedő emberiségnek szolgálatot tegyek, és ezáltal a jó Istennek tetsző dolgokat

cselekedjem. Az Úr Isten kegyelméből évek hosszú során át napról napra dolgoztam kórházamban, tehetségemhez képest segítve beteg embertársaimon. E munkám volt forrása számtalan kegyelemnek és azon sok lelki örömnök, amely a magam és családom minden tagjának lelkében uralkodott. Azért, mint életemben mindig, e helyen is mély hálát adok a Teremtőnek, hogy az orvosi pályára hívott. Ha boldogok akartok lenni, tegyetek másokat is boldoggá.” (Végrendelet.)

Sajnos, nem adatott neki hosszú élet.

1929 szeptemberében váratlanul rosszul lett. Heteken át nem javult állapota. Asszisztense, dr. Ajtay Mária mondta el, hogy november 7-én operált utoljára. Kilenc szemhályogot egymásután. Már lappangott benne a gyilkos kór. Érezte, sejtette, hogy mit hordoz magában. Mégis úgy operált, mint máskor. Békés, jóságos nyugalommal, biztos könnyedséggel. Másnap Rómába készült. Útközben - két nap múlva - ágyának dőlt. Bécsben a Löw-szanatóriumba utalták. Megállapították: hólyagrákja van. November 27-én operálták. A műtét nem hozott eredményt. Állapota rosszabbodott. Megkezdte a 14 hónapból - 14 stációból álló kálváriáját. Betegsége idején voltak enyhülési hullámok. Ilyenkor szívesen elbeszélgetett az orvosokkal akik tanácsait kérték a szanatórium betegeinek kezelésében. Megfeledezett fájdalmairól, mert boldoggá tette, hogy másoknak segíthet. Azonban készült a halálra is. A mind nagyobb fájdalmak közt, végig meg tudta őrizni hitét. Átadta magát Isten akaratának. Halála előtt 10 nappal áhítattal vette föl a betegek szentségeit. A herceg átadta a család vezetését László fiának. Megadta végső tanácsait, kéréseit családjának, mint aki hosszú útra indul. Bécsben, 1931. január 22-én, este fél tízkor hunyt el. A halál beálltát a feleség, a gyermekek édesanyja e szavakkal tudatta: „Gyerekek, Papi a jó Istennél van.”

Ravatalához ezrek és ezrek zarándokoltak. Köpcsényben és Körmenten máig hálával gondolnak rá. Temetési búcsúztatása a körmenti kastélyban volt. Mikes püspök beszédében kiemelte, hogy - szent élete által - inkább hozzá, mint érte kell imádkozni. Németújváron (Güssingben) a családi kriptában helyezték örök nyugalomra.

Dr. Batthyány Strattmann László herceg története, szentségének híre halála után nem fejeződött be. Boldoggá avatási ügyét felterjesztették a szentté avatási Kongregációhoz. Az utóbbiak ajánlására születik meg Rómában a Szentatya nyilatkozata arról, hogy Isten Szolgája a keresztény erényeket hősies fokon gyakorolta. Öröm és kitüntetés lesz a magyar nép - és különösen a szombathelyi egyházmegye - számára, ha honfitársunkat egyházmegyénk hú fiát a boldogok, később a szentek között tisztelhetjük. Dr. Batthyány László igazi példakép, mert életével maradandó értéket adott az egészségügyi és orvostársadalomnak, a nemzetnek és az egyháznak.

Dr. Domonkos János

Nyugdíjasok a pedagóguspálya szépségéről

„De ha már itt tartunk, van nekem egy álmom, ami a tánccal, a színpaddal, a reflektorfényvel kapcsolatos és talán sokak sebére gyógyír lehetne. Arra gondolok, hogy szép volna ha a mai fiatal táncosok egy-egy alkalommal meghívnák a világban bolyongó, vagy otthon dolgozó elődeiket és bemutatnák nekünk és a közönségnek a mi régi sikerdarabjainkat. Ha eltáncolnák a mi álomszerepeinket. Minket pedig felengednének maguk mellé a hazai színpadon egy főhajtásra. Azt már csak ráadásként merem elképzelni, hogy ezeket a táncokat mi, az egykori sztárok tanítanánk be a fiataloknak. Micsoda

lehetősége volna ez a művészi munka elismerésének és a szakmai tapasztalatok átmentésének!” (Lakatos András és Szebeni András: Táncok, emlékek, álmok című riportja Róna Viktorral a Magyar Állami Operaház magántáncosával.)

Rendhagyó sorokkal szeretnék a „Hálával tartozom” rovatba jelentkezni. Többszörösen tartozom hálával. Ha az alábbi válogatást elolvassák: bizonyára megértik miért.

Gyermekkorom legkedvesebb játéka a „Baba-iskola” volt. Babák, játékállatok. mackók, plüss cicák és kutyák ültek előttünk nap mint nap, „tudásra szomjasan”. A „tantestület” három fős volt: a legkedvesebb barátnőm - aki azóta szemész lett és a gyermekek kancsalságának gyógyítását tekinti hivatásának, - a húgom, aki már rajztanárként tesz naponta azért, hogy a tanítványai „látva lássanak” - és persze én. Én voltam az igazgató... Komoly iskola volt a mi „Baba-iskolánk”. Még ma is őrzöm a naplót, az ellenőrzőket, a füzeteket. Magunk írtuk és javítottuk, értékeltük az összes dolgozatot, képzeletbeli szülőkkel beszélgettünk és nagyon sokat törődtünk „tanulóinkkal”.

De nemcsak a játékiskolát, hanem az igazi, valódi iskolát is szerettem. Elsősorban az ottani tanítókért, tanárokért. Az alsótagozatos tanító nénim nagyszerű pedagógus volt. Maga volt a jóság, a szív, a szeretet és ezzel együtt az igényesség. Még ma is sokszor eszembe jut, hogy minden reggel pontosan háromnegyed nyolctól nyolc óráig tollbamondott. Nem tűrte volna, hogy az osztályában legyen valaki, aki nem tud az anyanyelvén helyesen - és természetesen szépen - írni.

Amikor felsőtagozatos lettem, „Vincze tanárnéni” lett az osztályfőnököm. (Őt mindenki még ma is - gyerek és szülő - tanárnéninek hívja.) Felsorolhatatlan, hogy mit kapott tőle osztályunk. De különösen én.

Szinte „természetes” volt, hogy Tanárnéniék lakásában rövidesen átalakult egy addig lomkamrának használt helyiség „Villa Negrává”. Ezt a kishobát kitakarítottuk, kifestettük és berendeztük. Egy nagy asztal, körben székek, a polcon verseskötetek, lexikonok.

Mi, a „jó tanulók” itt korrepetáltunk, segítettük gyengébb osztálytársainkat, készültünk közösen a másnapi órákra. Gyakran ült közénk szeretett osztályfőnökünk is azokra a felejthetetlen beszélgetésekre, amelyek azóta is mindannyiunkban élnek. Volt itt mindenről szó. A szülői szeretetről, a barátságról, a szerelemről, de a könyökünk és sarkunk ápolásának szükségességéről is. Ha valaki az iskolában jó jegyet kapott, vagy javított valamelyik tárgyból, mindenki boldog volt. Együtt örültünk.

A Villa Negra „gyermek-tanárai” közül én lettem a legkitartóbb. Minden délután magyaráztam, szerveztem, segítettem. Egyszer Tanár néni leültetett és azt kérdezte: Ugye tudod, hogy neked csak pedagógusnak szabad lenned?

Nagyon boldog voltam, hogy a titkos vágyamat szavakba öntötte valaki. És azóta tanár lettem. Matematika szakos - mint a Tanár néni.

Mindent el tudtam képzelni, csak azt nem, hogy ő is egyszer nyugdíjba megy. Pedig - bár ez egyáltalán nem látszik rajta - ő is elérte a nyugdíjkorhatárt. És akkor rémültem meg. Úgy éreztem, valami nagy mulasztásom van. Nem tettem eleget azért, hogy már végzett tanárként is tanuljak Tanár nénitől, hogy minél több tanárjelölttel megismertessem pedagógiai gondolatait és igazi „emberformáló” munkáját.

És akkor született az ötlet: őt és más nyugdíjas pedagógust megkérni: írjon útravalót nekünk, az utódoknak.

Akkori munkahelyem - a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola - irattárából összegyűjtöttem azoknak a címét, akik az utóbbi években gyémánt-, arany- és vasdiplomát vettek át és levelet írtam nekik. „Kérjük, adja át tapasztalatait, emlékeit, gondolatait, véleményét a jövő pedagógus-generációjának! Nem tudományos dolgotra, hanem személyes hangú, vallomásszerű levelekre gondolunk. Kérjük, írja le: mit szeretne átadni; mit tart a tanári munkában legfontosabbnak; mire büszke, hogyan csinálta és hogyan csinálná, ha újra kezdené ezt a szép munkát.”

A meleg hangú, kedves levelekről, vallomásokról örömmel számoltam be a nevelőtanár szakos levelező tagozatos hallgatók konzultációján. Nemcsak nagy élvezettel és érdeklődéssel hallgatták az írásokat, hanem rövidesen ők maguk is felkerestek nyugdíjasokat, feljegyeztek hasonló pedagógus-véleményeket, beszélgettek, interjúkat készítettek idős kollegákkal.

Hihetetlen értékes írások, vallomások gyűltek össze „házi irattárunkban.” Az anyagot feldolgoztuk, de teljességében még nem sikerült a kiadás feltételeit megteremteni.

Mégis: hálával tartozom, tartozunk nyugdíjas kollegáinknak elsősorban azért, amit a pályán tettek; másodsorban azért, hogy erről írtak és gondolataik közkinccsé tételéhez hozzájárultak. Bízom benne, hogy minden olvasó úgy érzi, mint aki válaszlevelében így írt:

„Nagyon jó ötletnek tartom, hogy az idős nevelők kipróbált, jól bevált tapasztalatait összegyűjtik és útravalóul adják a fiatal nemzedéknek. Minden kollégám koporsójánál szomorú szívvel gondoltam rá, hogy vele együtt mennyi hasznosítható tudás, tapasztalat száll sírba és vész el örökre.”

AZ ELSŐ ÓRÁK...

„Nagy volt az öröm, mikor a katonaévem letöltése után Budapesten kaptam állandó helyettesi állást. Hát még mikor első órám megtartására bevonultam „mogyorófejű” fiaim közé!

Ez az esemény nagyon fontos pillanat egy pedagógus nevelővé válásának folyamatában. Harminc kíváncsi gyerekszem figyel a „vajon milyen lesz az új tancsi?” Ha az első óra benyomása jól hat a gyerekekre, az előrevetíti kapcsolatait a gyerekekkel. Nem baj, ha az egész órát ismerkedésre, a kölcsönös tanár-diák problémák tisztázására szánjuk. A világért se üljön a tanár katedráján, mint egy jéghegy, kimutatván kezében lévő hatalmát tanítványai felett. Lehet, hogy ideig-óráig félelmet kelt a gyerekekben, de ne ez legyen a cél. Éppen ezt a természetes félelmet kell feloldani tanítványaiban.

Érezzék a baráti, szereteten alapuló, kötelességérzésből átható közös célkitűzést, tudja meg a gyerek, hogy ha problémája, nehézsége van az órán hallottakból, jöjjön nyugodtan a szünetben, szívesen segítünk rajta.”

(Pekrényi Emil)

„Emlékszem az első tanításom a „P” betű tanítása volt. Fújtuk a szappanbuborékot a gyerekekkel és hallgattuk, hogyan pattan szét... p hanggal. Aztán meg állítottuk a szalmaszálon a buborékot „p” formában.”

(Benkő Ferencné)

A PEDAGÓGUSON ÁLL AZ ÜGY...

„Fizikával, kémiával, tornával nem jutott eszembe a tárgyi feltételek hiányára hárítani a felelősséget, nem volt szertár, de kísérleteztünk. Súlypont: állj szorosan a falhoz - cipő orrához tettem ceruzát, vedd fel! Nehézségi erő: ki a legügyesebb? Ugorj magasba, maradj ott, mikor szólok, gyere le. Közegellenállás: kukoricacsutkára fluszpapírt tesztek, ejtőernyő! Mi történne, ha megszűnne a súrlódás? Milyen egyszerűgép a korcsolyakulcs? Miért kell fakanállal keverni a rántást? Miért alszik meg a tej? Miért van olyan jó szag meszelés után? Az alapfogalmak, anyagrészek tanításával párhuzamosan papírszeletekre kérdéseket írtam, gyűjtöttem, később ismétlésnek szánva felelésnél húztak egyet-kettőt ellenőrzésül, mit felejtettek. Volt alkalom, hogy tanuló vállalt kiselőadást az anyaggal kapcsolatban. Hálás dolog volt tudósok életéből elmondott eseményeket hallgatni.

Soha nem volt tornatermünk, de volt tornaünnepély, a falu nagy öröme. Sportkört vezettem, ott is készültünk. Atlétika, szabadmozgásos-ritmikus talajtorna-gyakorlatok. Karika, zászló, buzogány, botgyakorlat. Májusfatánc, lakodalmas, magyartánc, stafétajátékok, tübefűző verseny. Mindenkinek jutott szerep bőven. Örömmel csinálták.”

(Dr. Pataki Lajosné)

VADÓCBA RÓZSÁT OLTANI...

„Azt tanultuk, hogy a feladatunk, vadócba rózsát oltani, hogy szebb legyen a föld. Mindig elszorult a szívem, ha azt láttam és - sajnos többször is, - hogy fiatal kartársaim elhúzzák a szájukat, elfordulnak a kissé vagy nagyon koszos gyerekektől és „lesöprik” magukról azokat. Soha nem jutott volna ez a mi eszünkbe, de az igen, hogy elbeszélgessünk szülőkkel az egészséges életmódról és a nagyobbacska gyerekekkel arról, hogy hogyan tartsa tisztán, rendben önmagát és ruhaneműjét.”

(Nyerges Károlyné)

„De vallom, hogy az őszinte szeretetet megérzi még a legmegátalkodottabb gyerek is, csak ki kell várni a pillanatot, amikor megnyílik előttünk. Türelem, ó de fontos a mi munkánkban. Szigorú voltam, mint igazgató. De mint nevelő engedtem, hogy belém pillantsanak. A gyengeségeimet elismertem.”

(Hajdúné Ercsery Sára)

„Fontosnak tartom az osztály legvirgoncabb diákjainak megfélemezését, mert ezek lesznek a pedagógus leghűségesebb segítő társai. Ezek voltak a kezdeményezők a huncutságban, a fegyelem lazításában. Mint ahogyan a tolvajokból lesz a legjobb pandúr, úgy a legcsintalanabb diákból lesz a pedagógus legjobb segítőtársa.

Megpróbáltam azt a módszert is, hogy a legcsintalanabb gyerekekkel konzultáltam, hogy a nála egy fokkal jobbak lássák, hogyan kellene megváltozni. Meglepő tanácsokat adott. Természetesen rajta is kipróbáltam. Az eredmény meglepő volt. Ő lett a mintakép, ami erőt adott neki is a további jó útra.”

(Ibolya Jánosné)

„A normális iskolai életben hogyan tettem? A beszéd, a szólás az emberi méltóság jele. Úgy élünk vele, hogy a mondanivalót tisztaság, jóság, szeretet diktálja és szépítse az illem.

(Az első tanári gúnynevem „kérem-kérem” volt.) Durva beszéd - durva ember! A háborgót engesztelje szavad, ha nagyon mérges vagy, először számolj magadban 10-ig, azután szólj! Ha ütni lenne kedved, simuljanak ki ujjaid és simogasd meg a társadat, ha nézeteltérése van, társaddal együtt jöjjetek, beszéljük meg a dolgot.”

(Dr. Pataki Lajosné)

„A szeretet nagy motiváló erő. Ez irányítja a pedagógust! Én szerettem a tanítványaimat és akartam, hogy ők is szeressenek! Nem népszerűségből. Tudtam, hogy csak ilyen légkörben megy jól a munka. A jól végzett munka pedig örömet fakaszt. Sokat voltam tanítványaimmal iskolán kívül is. Ez nem volt áldozat számomra. Kirándultunk. Télen korcsolyáztunk, ródliztunk. Ők tanítottak biciklizni - nem sok eredménnyel. Igaz, akkor még fiatalabb voltam! Nagy előny fiatal pedagógusnak lenni.

Akkor kell megtanulni a kapcsolatteremtést. Közös színházlátogatások, klubdelutánok, mind megannyi lehetőség megismerni a gyerekeket.”

(Ruppert Etelka)

„Egy élet alatt sok minden előfordul. Dícséret, elmarasztalás, jogos-jogtalan bántás. Csalódások felfogásokban, emberekben, kartársakban és felettesekben. Csak a gyerekekben soha! Őket meg lehet ismerni, érteni, szeretni. Ok mindig úgy köszönnek vissza, ahogy én nekik. Úgy értem ezt, hogy függetlenül a helyzettől, külső hatástól, azt és annyit kaptam, amennyit adtam. A felnőtt gyakran úgy viselkedik, ahogy pillanatnyilag kell. Ha más a meggyőződése, akkor is, ha az az előnyös.”

(Vincze Lajosné)

TANÍTVÁNYOK KÖZÖTT

„Az az igazán jó nevelő, aki egész életében mindennapi találkozások, beszélgetések, gesztusok hatásaival, a saját példás emberi magatartásával az iskolán kívüli életben is, még meg nem hal, nevel... Az természetes, hogy minden tanítvánnyal nem tarthatok kapcsolatot. De az élet csodálatos módon mindig kiválogatja azokat, akiknek szükségük van rám... Igyekeztem a tanítványaim játszótársa, beszélgető partnere is lenni. Nem a csendes (sokszor ravasz) gyerek volt az ideálom, akivel nincs semmi baj, nem zavarja az órát, nem kíván többletmunkát, hanem az eleven, csillogószemű, sokat kérdező, minden után érdeklődő, s ezzel néha fárasztó gyerek, akit csak eggyel lehet lekötöni: ha adjuk neki önmagunkat, a tudásunkat és ezen keresztül a világ megismerésére mindazt, amire éppen akkor a legnagyobb szüksége van.

Sohasem skatulyáztam be, hanem fejlődésében néztem a tanulót. Csak annyiban irányítottam, mint a jó rendező a színészt, arra ügyeltem, hogy el ne térjen az egyéniségének, képességeinek kiteljesítéséhez szükséges irányhoz képest. Szerintem az elsődleges cél a szó nemes értelmében vett, emberré nevelés! Az oktatás anyaga eszköz ehhez... A tanuló szerepe ne legyen alárendelt az oktatás-nevelés folyamatában. Tudatosítani is kell benne, hogy csak te a tanuló és én a nevelő egymás kezét soha el nem engedve érhetjük el kitűzött célunkat... A tanuló ne azért tanuljon, mert pénzt vagy ajándékot kap, hanem mert rányitották a szemét a körülötte levő világra és azt fel akarja fedezni a maga számára.”

(Dr. Puskás Árpádné)

„Remek dolog pedagógusnak lenni! Látni a volt tanítványok fejlődését. Találkozni velük, részben mint szülővel vagy dolgozóval, részben mint kollegával. Nagyon szeretem, ha volt tanítványaimmal kartársi viszonyba kerülök. (Most is van kettő!) Örülök és büszke vagyok (magamban) ha problémáikkal felkeresnek és segíthetek rajtuk.

Nekem sajnos nem adatott meg az anyaság csodája. De van némi pótlás. Felneveltünk egy rokon kislányt. Óvónő lett. Úgy tapasztalom, szereti a pályáját. Hivatásának érzi. Rajong a gyerekekért! Szeresse is őket! És szeresse mindenki tiszta szívvvel, őszinte melegséggel, aki pedagógus mert lenni. A gyermek megérzi, ki közeledik hozzá igaz szeretetből - nem kenyérkeresetből. A mi hivatásunk becsületes, őszinte, igaz embereket nevelni.”

(Dr. Csala Mihályné)

„Aki katedrára lép, pontosabban: aki a gyerekközösség, az egyén formálását választja hivatásul, annak vállalnia kell az ezzel járó kínokat, sokszor sikertelenséget és tudni kell mindennap újra kezdeni és elfelejteni egyéni életének buktatóit.

Kedves jövőendő kartársak! Adassék meg Nektek hittel végzett munkátok öröme a mindig újrakezdés ereje, tudásotok átadásának lehetősége és önmagatok egy életen áttörtető formálása.”

Hajdúiné Ecsery Sára

A FÖLD JÖVŐJE - A MI JÖVŐNK

Az Új Katedra 1990/6. és 7. számában hírt adtunk a Mattel cég pályázatáról, melynek magyarországi győzteseként Hajdu Katalin szolnoki kislány utazhatott New Yorkba a Barbie világtalálkozóra.

A világtalálkozón 1990. november 18-23-ig harminc ország küldötte élvezte a játékgyártó cég vendégszeretetését. Katit édesanyja is elkísérte. Utjukról mindketten beszámolnak lapunk olvasóinak.

MEGLEPETÉSEK SOROZATA

Mikor először találkoztam a többi küldöttel, kicsit meglepődtem és szomorú is lettem: ugyanis én voltam közöttük a legidősebb. Később sikerült áthidalni ezt a gondot, sőt a legfiatalabb kislány, Julie lett a legjobb barátom. Negyvenen voltunk 30 ország képviselőjében, de csak hárman készítettük el írásban is pályamunkánkat (az ausztráliai, a szingapúri lányok és én). A többiek rajzokat hoztak. Én az európai gyakorlat ismeretében arra számítottam, hogy majd komoly konferenciákon, üléseken kell részt venni. Ehelyett kellemes meglepetés ért, mert az úgynevezett „workshop”-okon színészek segítségével, játékosan próbáltunk megoldást keresni a világ gondjaira. Le is rajzoltuk amerikai tanárok segítségével a problémákat, amelyekről közösen gondolkodtunk. Az utolsó feladatunk az volt, hogy államfőinknek, elnökeinknek kellett írni a világ gondjairól és arról, hogy mit szeretnénk megvalósulva látni egy szebb, jobb Föld érdekében. Természetesen én is megírtam a levelet és elküldtem Göncz Árpád úrnak. A levélre a találkozó bélyegét is rányomtam.

FÉLMILLIÓ DOLLÁR

Szavaztunk egy fontos kérdésben. A Mattel Toys-tól ugyanis félmillió dollárt kaptunk a konferencián arra, hogy a legfontosabb dologra költjük el. Mi mindannyian a békére szavaztunk, mert ma ez a legfontosabb a világon. Egy békeszervezet kapja meg a pénzt, s remélem jól gazdálkodik majd vele.

Mikor megírtam a pályázatot nem is reméltem, hogy gondolataim másokat is érdekelnek majd. Itt a találkozón éreztem, hogy mennyi közös probléma van és nagyon jól esett, hogy javaslataimat mások is elfogadták a Föld másik felén. Azóta is sokat gondolok a találkozóra és egy új pályázaton is töröm a fejem.

ÉLETRE SZÓLÓ EMLÉK

Kati édesanyja (Hajdu lászlóné) tanítónőként dolgozik egy szolnoki iskolában. Nem csoda hát, hogy pedagógus-szemmel is körülnézett a találkozón. Levelében így ír élményeiről; Amerika, New York és ennek legegységesebb negyede, Manhattan önmagában is életre szóló emlék maradna. – De a találkozó eseményei és légköre különösen varázslatos volt. A különböző életkorú és nemzetiségű gyerekek egymással, tanáraikkal és a szüleikkel egyaránt fantasztikus gyorsan szót értettek. Nem voltak nyelvi nehézségek az önfelelt játékban. A találkozót segítő pedagógusok, pszichológusok, színészek odafigyelésükkel, kedvességükkel és türelmükkel teremtettek otthonos hangulatot. Olyan légkört, amelyben mindenki felszabadultan és igazán jól érezhette magát. Arra gondoltam, hogy milyen jó lenne, ha itthon mi is ilyen könnyedséggel és ilyen hatékonyan segítenénk a gátlások feloldását. - Így talán valóban sikeresen nevelnénk és oktathatnánk gyerekeinket. - Ezek a kedves, jókedélyű emberek együtt játszottak, énekeltek, táncoltak a gyerekekkel. A Föld számos gondját, problémáját segítették megjeleníteni gyerekeinknek - rajzban, játékkal és szituációkban.

Mi szülők sem maradtunk el a gyerekek mögött. Hamar barátságot kötöttünk és sokat beszélgettünk. - Igaz általában szótár segítségével, mert a tolmácsok (a gyerekeink) egymással voltak elfoglalva. Felejthetetlen emlék maradt egy-egy beszélgetés „kézzel-lábbal”, mimikával és szótárral. Bizony a hetedik nap reggelén könnyes szemmel búcsúztunk a brazil, chilei, ausztrál, Fülöp-szigeteki, indiai, amerikai, kanadai és többi barátainktól. A sokezer kilométer elváltást, de a levelek és a barátság, a találkozó életre szóló emléke összeköt bennünket.

Három kívánság

A dolog ott kezdődött, hogy egy vasárnap tévét néztünk. Én közben fuvoláztam. A Zene akadémia-ról egy fuvola koncertet közvetítettek. Érdekes dologra figyeltünk fel. A műsorban egy fuvolista arany fuvolán játszott. Apu felkiáltott:

- De jó lenne, ha te is ezen játszhatnál!

Ekkor jött az ötlet írok a „Három kívánság”-nak! A levelet februárban küldtem el. Elmúlt a nyár, az ősz, én már egészen megfedekeztem róla. De egyik nap táviratom érkezett a televíziótól. Sikerült! Teljesült a kívánságom!

December 6-án találkoztam a televízióban Matúz István-nal, a fuvolaművésszel. A felvétel előtt, - ami a Maxim bárban volt - beszélgettem a híres zenésszel. Elmesélte, hogy sokáig élt Párizsban, és ott együtt játszott a világ egyik legjobb fuvolistájával, Jean Pierre Rompollal. Azt is elmondta, hogy hamarosan Mexikóba utazik. A felvétel érdekes és izgalmas volt. Mi tagadás, egy kicsit lámpalázás voltam! Ilyen nagy művésszel együtt fellépni már valami! Belefűjtam a nevezetes fuvolába is, de játszani nem tudtam rajta, mert én nem ilyen fajtán tanultam fuvolázni.

Ezután egyedül játszottam. Mozart: Boldog lelkek tánca c. művét adtam elő. Hogy hogyan sikerült? Karácsony délutánján ti is láthattátok a tv-ben. Furcsa, de jó érzés volt látni magamat.

Kívánom valamennyiőtöknek, hogy ilyen élményben legyen részetek!

Gyura Noémi 4. c.

Biztos bizonytalanság a történelemtanításban

A történelemtanárok konferenciáján megkérdeztünk néhány résztvevőt, milyen nehézségekkel találkoznak a tanítás során, s a konferencia segít-e ezek leküzdésében.

Pesszimizmusra nincs jogom, optimizmusra nincs okom, mert már a történelemtanítás is akut válságban van. Szenvedő részese a rendszerváltás elhúzódó folyamatának, s egyaránt sújtja a gazdaság, a politika s az egész intézményrendszer válsága. Erről a válságról csak komplex módon: a tartalmi összetevők, a tankönyvek, tantervek, módszerek, eszközök, a tanárképzés és továbbképzés egységében lehetne és kellene beszélnünk. Hiszen minden területen jelentkezhettek a problémák, ha nem is egyforma súllyal.

A történelemtanár számára a legnagyobb trauma, hogy elveszítene a készen kapott és igaznak hitt történelmet megtanító funkcióját. Nap mint nap érezkelni kell a „megtörtént, de nem úgy - úgy történt, de nem annyira” dialektikáját. A legnagyobb bizonytalanság - érezhetően - a XV. századi történelemmel kapcsolatos, de sok esetben felül kell vizsgálnunk a korábbi korszakokra vonatkozó ismereteinket. Az égiek közül sem csak Marxhoz fohászkodhatunk már - itt is szemléletváltásra van szükség. Az áttekinthetetlen könyvpiac szakmai újdonságaival a „bérből és lelkesedésből” élő tanároknak lehetetlen lépést tartani, ezeket áttekinteni, kritikailag feldolgozni. Az a teher, amit a lelkiismeretes tanár számára a jól soha el nem végezhető feladatok tudata eddig is jelentett, most szinte elviselhetlenné vált.

A tantervi diktatúra a 80-as évek végétől fokozatosan enyhült, s „örömmel” mondhatjuk, hogy ma már nincsenek érvényes központi tantervek. Az MKM által kiadott Témajegyzék nem tanterv, s hogy ennek alapján ki mit, mikor és milyen mélységben tanít, azt ma senki sem látja át.

Helyi tantervek készítésére, kipróbálására nincs időnk. Sajátos ellentmondás, hogy a középkorú tanári generáció, amelyik tapasztalatai révén leginkább képes lenne ilyen jellegű tantervek kidolgozására, beidegződései és a speciális ismeretek hiányában ódzkodik ettől.

A tankönyvek elavultsága és hiánya is sújt bennünket egyetértve azzal, hogy a tanítás legfontosabb tényezője a tanár, „a tehetséges, intelligens, vonzó egyéniségű, érdekesen tanító tanár, aki mindig kéznél van, ritkán vonul el, no meg olcsó is” - mégsem mondhatunk le a jó tankönyvekről. Bátorság, jó felkészültség és idő kérdése a tankönyvírás - és mivel gyakorló tanárnál ritkán jön össze ez a három - diákjaink kénytelenek jegyzetelni, vagy kilométeres fóliákat másolni, jobb iskolákban esetleg fénymásolt jegyzetlapokat forgalmazni.

Az a pedagógiai módszertani „impresszionizmus”, ahogyan általában tanítunk, a fentiek mellett már nem is jelentős probléma.

Ebben a válsághelyzetben nem csoda, hogy több mint ötszáz történelemtanár sereglett össze Békásmegyeren az újabb konferenciára - várva az útmutatást, eligazítást. Minden elismerésem a szervezőké, előadóké - de tiszteletre méltó igyekezetük ellenére is érvényesült a „barlang-effektus”. A konferencia úgy működött, mint az ősember barlangfestészete. Elmondták nekünk, hogyan kellene „elejteni a vadat”, s eközben egy kicsit át is éltük, hogy elejtettük. Eközben nem zavart, hogy kevesen vagyunk, hogy életlen a kőbalta...

Kétségkívül kaptunk néhány értékes fogódzót az államrendszerek megítéléséhez, értékeléséhez - így a Kádár-rendszer érzékeléséhez is. Ugyanakkor kiderült, hogy ez utóbbi értékelésére a tudomány nincs felkészülve. Akkor hogyan és miért tanítunk?

Örvendezhettünk az „egyetlen” vezető eszme megszűnésén, s az ideológiai pluralizmus eljövételén. De: még ezután fogja a történelem tudomány ezen dogmák alapján megvizsgálni a 45 utáni történelmet, Ebben az összefüggésben megfontolandó az a tézis, hogy a jelenkor történelme még nem történelem - mégis tanítják.

Kaptunk azután egy kissé voluntarista listát ahhoz, hogy mi mindenre lenne szükség „a tanári társadalom ismereteinek karbantartására”. (Már csak a több bért hiányolhattuk a sorból.)

A „mit tanítsunk?” kérdésre adott témajegyzék csak kicsinyes aggodalmaskodást váltott ki bennem. Ahhoz, hogy ez az egyébként korszerű és jó elgondolás tanítható legyen, a pszichológia, a pedagógia, a méréses módszerek együttes segítségére lenne szükség, megoldva a transzformáció problémáját, megadva a reprezentációs szinteket.

Ezek után már csak azt kérdezem: miért kell nekünk történelmet tanítani? Nem kellene-e az egész társadalomtudományi nevelést újra gondolni, amelyben a historizmusnak nem biztos, hogy uralkodó szerepe lenne.

Sajnos azonban, a jelenlévőkről együttesen sem mondható el, amit Lloyd George mondott egy nagy politikusról: „Itt van ez a Churchill. Van neki tíz elképzelése. Az egyik biztosan jó, de nem tudja, hogy melyik.” Marad tehát továbbra is a „biztos bizonytalanság”.

Dr. Tóth Ilona
tanár, Hódmezővásárhely

Végighallgatva az előadást, a konzultációkat, a Históriaesetet, nehéz válaszolni a felmerülő problémákra. Az egész oktatás nehézségekkel küszködik, teljes a káosz. Ami a történelemtanítást illeti, nehéz megmondanom, hogy mik is a soros teendők.

Az eddigi korrekciók a tárgyi tévedésekre, a szakma legújabb eredményeire irányították a figyelmünket. Kiegészítő anyagokat is kaptunk: mind a négy évfolyamra kidolgozva. Ha a tanár figyelmesen olvasta a megjelenő szakirodalmat, akkor úgy ahogy lépést tudott tartani a változásokkal. Mi van most?

Teljes szemléletváltozásra lenne szükség; különösen az idősebb generációnak. Glatz egy dolgot járt igazán körül: az osztályharcok, a forradalmak szerepét. Előadása azonban annyira változatos volt - nem az ő hibája, hogy csak jelzéseket kaphattunk arról, amit már így-úgy tudtunk.

A szaktanároknak azonban az egyes konkrét eseményekben (angol polg. forradalom, franciák forradalmi, a magyar eredmények stb.) kellene részletesebben eligazodniuk. Az előadás ilyen konkrét dolgokra nem térhetett ki (általában volt szó a társadalomelméletről).

Csak egy kiragadott példát említhettem, hozzá tesszük akkor az egyéb témakörök izgalmas kérdéseit! Az egyetemen mi teljesen más alapmegközelítést kaptunk. Sokat segít természetesen a megjelent 2 könyv is. Ezek azonban nem pótolhatják az „átképzést”. Tudom, hogy ez nem jó szó. A történelem

egészének értelmezéséről van tehát szó, nem pedig arról, hogy mi döntötte el a salamoni vita kimenetelét. (Erről beszélt Kertész Pista az esten, többek között). Lényeges az is, hogy mennyit, milyen mélységen és hogyan tanítunk. A „miből” is fontos. A hozzászólók többsége ezt érintette.

Javaslat: A tanári garnitúrát kell fokozatosan megismertetni a szakma általános koncepciójával. A részletkérdéseket a kollégák majd tanulmányozzák. Bízunk benne!

Dr. Sárközi István
tanár, Kecskemét

Petőfi Sándor

Egy fekete nyurga ifjú
Tömérdek verssel kezében,
Arra mert most vállalkozni,
Hogy egy kiadót keressen.

Pest utcáin kóvályogva
(Most már tudjuk, hogy miért jár);
Mert igen jó barátja lett
A nagy Vörösmarty Mihály.

Szerződtették egy újsághoz,
A címe: Pesti Divatlap.
Petőfi sikert aratott,
S tetszett minden magyarnak.

Verseire értettem ezt,
Mert enyhén szólva nem volt vonzó,
Ám amikor Ő megjelent,
Őt nézte az egész korzó!

(Riba Tamás)

Kolumbusz Kristóf

Régen, az ezernégyszáz évesekben,
élt egy itáliai tengerész,
ki bátor volt, és merész.
Úgy gondolta, -
hogy az Atlanti-óceánon átkelve

eljuthat a mesés „keletre”.
Kolumbusz Kristóf volt,
e nemes szívű tengerész,
kinek három hajója,
Izabella jóvoltából,
útra kész.

Sta Maria, Pinta, Nina,
volt a hajók neve,
s a fedélzeten matrózok serege,
vigyázzba állt, s várta a kapitányt.
Kolumbusz bátran nézett a jövő elébe,
s elindította hajóját,
hogymint kiköthessen,
India egyik kikötőjébe.
Később felderítette, Cubát, Portoricót,
Jamaicát, Hisaniolót,
de még nem érte el Indiát.

A matrózok fellázadtak,
le akarták váltani a kapitányt,
de Kolumbusz csekély három nap,
haladékosat kívánt.
A harmadik nap estére,
egy új földrészt vett észre.
Dicső Kolumbusz 1492-ben,
partra szállt,
s azt hitte, hogy Indiában járt,
Nem is sejtette, hogy ő
egy nagy felfedező.

Ezt az utat még dicsőségben megtette.
De visszatértekor, hajótörés
és pártfogója halála miatt,
rangját s vagyonát vesztette.
Ezért további életét szegénységben tengette.

Ebből az látható,
hogymint a szerencse forgandó,
és az emberi tisztesség gyarló.
(Jelige: „A szerencse forgandó”)
Domokos Annamária

Széchenyinek

Írok én egy levelet,
A nagy magyarnak, Széchenyinek.

Nem ismeri írásom?
Felfedem hát álarcom!
Kokas Zoltán vagyok én
Bárczi ifjú honlegény.
Önről mit gondolok én?

Okos ember, sokra viszi,
Ám hazája igen ósdi.
Segíteni akar rajta,
A figyelmet fel is hívja:
Nagy Pál panaszkodik pénz-hiányra,
Széchenyi sok pénzét tudományra szánja.
30-ban már könyve jelenik meg,
Címe nem más, egyszerűen: Hitel.
Még két könyvet ír az első után,
Tartalmukban különbséget alig találni tán.

Műveiben azt próbálja kifejtetni,
A mezőgazdaságot át kéne alakítani.
„Gondolatban a robotmunkát bérmunkára váltom,
Így több lesz ugyan a költség, de még több a haszon.
A bérmunkára viszont pénzre van szükség,
Töröljük hát el az ősiség törvényét!”
Mindebből pedig a következő lett:
Mindenki vehet akármennyi földet.
„A haladás érdekében nemes is adózzék,
Fejlesszük az ipart és a közlekedést!”

És hogy van a híd állapota?
Tán fel is van már avatva?
A dunai gőzhajózás hogy áll?
Tervezgeti, vagy esetleg már jár?
A főurak szembefordultak vele,
Mégis megvalósult sok terve.
Ám Végcélját elérte, s ez a ő:
Felrázta hazánkat tétlenségéből!

(Jelige: „Lánchíd”)
Kokas László

Az erdőben zajló élet

Télen az erdő csendes, az ág se rebben
Őz bujdos, medve szunnyad.
Tavasszal a maci kidugja nóziját.
Az őz sem bujdos már, örömtelve fut fel s alá.
A mókus újra a fákon ugrál,

a madarak újra csivitelnek.
De az ősz újra beköszönt,
szép énekes madarak messze szállnak.
A mackó újra behúzódik barlangjába.
A téli csend újra beköszönt.

(Jelige: Maci Laci)
Haja László

A szeretet

Hogy mi a szeretet?
Elmondani nem lehet.
De fontos minden embernek,
Ki örülni akar az életnek.
Gyermeket, családot nevelni nélkül nem lehet,
Szívességből illet egy ember nem tehet.
Mert minden szó, ütés és fájdalom
Az agyunkban megmarad
S üldözhet ébren és álom alatt.
Ha egy gyermek szülők nélkül kezdi életét,
De van olyan ember aki befogadja és
neveli saját gyermekeként.
S ha ezt szeretetből, kedvességgel teszi,
Akkor ad igazi, boldog életet neki.
Van többféle szeretet,
Ám megfizetni egyik fajtáját sem lehet.
Mi a szeretet?
Ezt elmondani csak az tudja,
Akinek átélni és érezni van módja,
Ám szavakba foglalni tán még ő sem tudja.

(Demeter Lívia)

Nincs hová menekülni

Nincs hová menekülnöd,
a sors elől,
Nincs hová menekülnöd,
a szerelem elől.
Nincs hová menekülnöd,
ha árva vagy,
Nincs hová menekülnöd,
ha boldogtalan vagy!
Nincs hová menekülnöd,
az élet elől,
Nincs hová menekülnöd,

a halál elől.
Nincs hová menekülnöd,
mert a sors rád talál,
Nincs hová menekülnöd,
mert a szerelem megtalál.
Nincs hová menekülnöd,
mert nincs aki vár,
Nincs hová menekülnöd,
mert a boldogtalanság
mindig rád talál

(Csőre Szilvia)

Magamra hagytok

Ahogy álltam az ajtóban,
Belém hasított a felismerés...
Lábam elé néztem, s alattam
Nem volt szőnyeg, bár ez sem volt kevés
De lopva a táblára pillantottam,
Jobbanmondva...
A helyére! Most már biztos voltam benne.
Az idén többször is szóba került, de őszintén
szólva...
A telekre is sokszor kimentek, mégsem hittem, hogy
megtörténne...
Szóval elköltöztek, mégis... oly hirtelen...
Elköltöztek, magamra hagytak mind:
Kiket kiskoromtól ismertem - ez történt énvelem...
Kikkel mindig együtt voltam
magamra hagytak barátaim...

(Büki Krisztina)

Válogatta: Szemán Éva

Egy bibliográfus töprengéseiből

A bibliográfus a múlt tényeit regisztrálja a jelen és a jövő érdekében. Látszólag a tartalom iránt érdektelen személy, akinek fő feladata a gyűjtés és a rendszerezés, de valójában a bibliográfus elgondolkodik a tartalmon is.

Elgondolkodik és szomorú. Minek regisztrálni a múltat, ha ennyire nincs szerepe a jelen és a jövő formálásában? Miért kell a valódi vagy vélt értékeket gyűjteni, rendszerezni, ha mindenkinek az a jobb, ha felejtünk. Sajnos, a felejtésnek nem tudományos okai vannak, hanem nagyon is önös, egyéni érdekek. Írásomban kerülöm a személyeskedést. Meggyőződésem, hogy napjaink már-már gusztustalan vitái

mások korábbi magatartásának megítélésében nem vezetnek eredményre. De azt is állítom, hogy írásainkért éppúgy felelősek vagyunk, mint tetteinkért. Tudományos (vagy annak látszani akaró) írásokért időállóan kell felelősséget vállalnunk!

Mozdulatlan, hiteltelen, kritikátlan

Tudományunk mozdulatlan, hiányzik belőle az elvszerű kritika. A hallgatás mögött az erkölcstelen magatartás húzódik meg, hogy történelmi-társadalmi változásoktól függetlenül szellemi portékánkat mindenkor el tudjuk adni. Ennek érdekében gyorsan elfelejtjük azt is, hogy a pedagógiát mindig a fennálló társadalom céljai határozzák meg.

A neveléstudomány sajátosságaiból adódóan nehezen állapítható meg, hogy ki, mikor, mit állított, s mivel járult hozzá egy olyan pedagógia térnyeréséhez, amelynek most éppen az ellenkezőjét műveli. Nehéz ezt eldönteni más tudományokban is, pedig ott mérések, számítások, vizsgálatok alapozzák meg a tudományos állításokat. Kiváltképpen nehéz ez a mi esetünkben, ahol a tudományos igényű publikációk jelentős része íróasztal melletti okoskodásból született. A közönség, az aktivitás, a munkamegosztás évszázados alapelveit csak kicsit kellett kozmetikázni és természetesen a szocialista jelzővel ellátni, hogy az új körülmények között elkeljen. S ha ez ilyen egyszerű, akkor most nincs más teendő, mint a diszkriminációt jelentő jelzőket elhagyni, az új igényeknek megfelelőket kitalálni.

Ha igényt tartunk arra, hogy tudományosnak, hitelesnek tekintsék mondanivalónkat, akkor vállalni kell azt, amit állítunk, de azt is, amit eddig állítottunk. Mitől és miért lenne hitele mondanivalónknak a pedagógiai gyakorlat vagy éppen a döntéshozók előtt (évente több mint háromezer pedagógiai publikáció jelenik meg), ha „tudományos” eredményeinket mindig az igények szerint alakítjuk, s naprakészen szállítunk?

A politikai konjunktúra számított

Sajnos - mint annyi más területen - alkalmazkodásunk, politikai függőségünk tükröződött a tudományos kutatások és közlemények témaválasztásában is. Amikor a politika azt igényelte, értekeztünk a polgári pedagógia szörnyűségeiről, majd amikor erre mód nyílt, megenyhültünk, és egy-egy megbocsátó szellemű írás terjedelmét még egy kis önkritikával is növeltük. Évfordulók, párthatározatok, bel- és külpolitikai változások dudorokat vagy inkább rákos daganatokat okoztak a bibliográfiákban. Egyszer utánanézhethnénk annak is, hogy a politikának kedves évfordulók és jubileumok alkalmával írt írások mekkora nyomdai kapacitást igényeltek, és a honoráriumon kívül mennyi „erkölcsi” hasznot hoztak a szerzőknek.

A témaválasztás - a bibliográfiák megfelelő szakcsoportjainak terjedelmében pontosan kimutatható - a mindenkori politikai konjunktúra s nem a pedagógiai gyakorlat tényleges igényeit követte. A példákat a távoli múltból hozzuk, de természetesen lennének sokkal frissebbek is. Így például egy időben a gyermekvédelem címszó nem szerepelt a bibliográfiákban, mert az akkori hivatalos álláspont szerint ez a probléma a mi társadalmunkban automatikusan megoldódik. Valamikor aránytalanul nagy teret kapott a szovjet pedagógia bemutatása, eredményeinek túlértékelése, közben a nyugatnémet pedagógia válságáról cikkeztünk. Az írások tartalma pontosan követte a politikai változásokat. A bibliográfus csak kesernyésen állapíthatja meg, hogy a jelenség nem új, hiszen a 30-as, 40-es években szakmánk „tudományos” figyelme nem az angolszász országok, hanem Német- és Olaszország felé fordult.

Vita helyett intrikáltunk

Nem a bibliográfus feladata annak megállapítása, hogy Sztálin nyelvtudományi cikkei mennyire járultak hozzá a testnevelés elméletének fellendítéséhez - mint ahogyan ezt egy tanulmány állította -, de azt már észre kell vennie, hogy az ilyen írásokra hiányoznak a megfelelő reagálások. Pedig múltunk kritikai elemzése nélkül aligha juthatunk előbbre. A korábbi években a kritikák - vagy önkritikák - legtöbbször egy párthatározathoz kapcsolódtak. Grotoszték példája ennek, hogy az ötvenes években a Budapesti Nevelő egyik számának szerzője a folyóirat lapjai közé helyezett stenciles írásban magyarázta meg, hogy a cikk megírása és megjelenése közben hozott párthatározat nyomán hogyan kell értelmezni mondanivalóját.

Kis iróniával megjegyezhetjük, hogy talán e gyakorlat is jobb volt a mai hallgatásnál.

Megszoktuk, hogy nem reagálunk azokra az irányzatokra, írásokra, kutatásokra, amelyek kisebb-nagyobb szakmai körben neveltség tárgyai voltak. Nem bántottuk egymást, csak szűkebb körben intrikáltunk, vagy éppen csak magunkban mosolyogtunk. A bibliográfiák tanúsítják, nincsenek pezsgő viták, hiányzik az egyértelmű, nyílt reagálás. Egy száz évvel ezelőtti recenzens még tömören azt javasolta a szerzőnek, hogy nyugodtan írjon máskor is, de írását közvetlenül tegye a szemétkosárba. Természetesen nem a durvaságot hiányoljuk, hanem az egyértelmű, mindenki számára érthető, nyílt állásfoglalást.

Bizonyára a viták, a határozott állásfoglalások hiánya is hozzájárul folyóirataink iránti érdektelenséghez.

Újra pusztán jelzőcserék?

A neveléstörténet külön életet él a tudomány többi ágától. Eredményei nem épültek be egy megfogható, közérthető - és oktatható - rendszerbe. A szintetizálásra már csak azért sem nyílt mód, mert a politikai igények gyors kielégítése ezt lehetetlenné tette. Jellemző, hogy a neveléstudomány sajátos vakfoltjait a valódi problémák iránt még az sem zavarta, hogy a tárgy egyetemi és főiskolai oktatása a diákszemléletek állandó kritikájának tárgya lett.

Tudományunk devalválódásához hozzájárult a tudományos minősítési rendszer is. Jobb ezt nem említeni. De aligha képzelhető el, hogy a magyar napközöttönök fejlődéséről írt és a Szovjetunióban meg védett disszertáció emelte tudományunk tekintélyét.

A társadalom valódi igényeinek kielégítésére - gondolunk itt a családi nevelésre éppúgy, mint a pedagógusképzésre - vagy a döntés-előkészítésre - fel kell használni a távoli és a közelmúlt értékeit. Ennek érdekében a politika napi hullámzásait végre figyelmen kívül hagyva, szembe kell nézni tudományunk tényleges helyzetével. A feladat jelzőcserékkel nem oldható meg. Tudományos elemzés és nem személyeskedő elszámolás szükséges. Ezt főleg azoknál igényeljük, akik egykori gyakorlatukat folytatva, most új jelzőket, új évfordulókat keresnek, akik eddig szocialista közösségről írtak, most pedig „Európa Házat” emlegetnek.

A bibliográfiák számon tartják, amit tettünk és amit teszünk. Amerikai egyetemi körökben mondják, hogy „publikálj vagy elpusztulsz”. Talán ezt mi úgy módosíthatnánk, hogy „ne publikálj gátlástalanul, mert elpusztulunk”.

JÁKI LÁSZLÓ

Megjelent a Köznevelés c. lapban.